

№ 11.

VESTNIK

NOTICIERO

februar 1963

D 129903
+

D 129903

VESTNIK je glasilo slovenskih protikomunističnih borcev. Izdaja ga konzorcij
Predsednik Edi Škulj, upravnik Janez Kralj.

Urednik: Branko Rozman

Ovitek: Franci Pernišek

UREDNIŠTVO in UPRAVA: Ramón Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.

NAROČNINA: Južna Amerika 280 pesov odn. enakovrednost v dolarju,
USA in Kanada 2.50 dolarja letno., Anglija in Avstralija 1 funt
šterling, evropske države 2.50 dolarja.

Editor responsable y redactor: Eduardo Škulj, administrador: Juan Kralj

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Bs. Aires

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No 817.736

Vsebina: Grobovi tulijo — Bili so mučeni in pomorjeni — Trije stebri za
skupno streho (Karel Mauser) — Resnici z ljubeznijo — Novice iz Slovenije
— Morda še niste brali — Jugoslovanska rešitev — Kaj mislim o komu-
nizmu? — Bodimo stvarni! — Pljberška tragedija (Rudolf Smersu) —
Leta strahote na Ižanskem 1941—1945 (Janez Klemenčič) — Ob dvajset-
letnici (Zareški) — Med nami

PD 569/1968

GROBOVI TULIJO

Tulijo v srcih teh, ki so mrtvim bili blizu, tulijo v vesti morilcev, tulili bodo rod za rod. Če kje umolknejo — režim si prizadeva, da ti glasovi ne bi prišli do mladine in do sveta zunaj —, med nami in po nas ne bodo! Nadaljujemo sveti boj brez ozira na človeško pomoč, zavezništvo ali nasprotovanje. Smo soborci in dediči mučencev, tudi njihovi zaščitniki, tako kot oni naši. Boj sega prav v osrčje zgodovinskega procesa: za dobro proti zlu, za resnico proti laži. Odpustili smo, zato imamo dolžnost (ne le pravico), da pripravljamo pot pravici. Kočevje, Rog, Teharje morajo najti v zgodovini svoje mesto poleg sibirskih taborišč smrti in Katynov, svoje zasluženo mesto morajo prejeti tisoči mučenih in pobitih; prav tako kot bo postavljena OZNA poleg NKVD in MDV, Tito poleg Stalina in Hruščova.

Za te stvari in za nas moremo prilagoditi evangeljske besede: Če mi ne bomo vpili, bo vpilo kamenje. A tedaj gorje nam! (Zbornik 1964, 80)

ČE KJE UMOLKNEJO, MED NAMI IN PO NAS NE BODO!
Hočemo biti glas svojih mrtvih bratov. Glas med nami, glas med tujci. Glas, ki bo našel pot med vse Slovence, med mladino, med nepoučene, med napačno poučene, čez mejo domov, tudi med tiste, ki so ubijali. Glas, ki se bo širil po reviji, po knjigah, po pismih, po radiju, od ust do ust. Vsak od nas bo glas, vsak od nas bo pomagal glasu od srca vseh.

IMAMO DOLŽNOST, DA PRIPRAVLJAMO POT PRAVICI.
Dolžnost zato, ker gre za boj med dobrim in zlom, med resnico in lažjo. Mnogo smo izgubili, ko smo izgubili domovino, a obenem smo mnogo dobili, ko smo dobili svobodo zunaj zaslužnjene Slovenije. In ta dar je združen z dolžnostjo. Oznanjati moramo, kar se je zgodilo z našimi mučenci in kar se še dogaja v komunistični ječi.

ČE MI NE BOMO VPILI, BO VPILO KAMENJE. *Judje niso hoteli sprejeti Kristusove resnice. Zato je 70. leta vpilo kamenje, kamenje porušenega templja, uničenega Jeruzalema. Če bi se mi tako daleč spozabili, da bi molčali o resnici, in pustili, da zavlada laž, bi doživeli podobno katastrofo, kot so jo Judje. Razvaline našega narodnega življenja bi pričale o naši zanemarjeni dolžnosti boja za resnico.*

Grobovi tulijo in po nas bodo tulili, dokler ne izzulijo časti našim padlim, pravice živim in lepše bodočnosti zanamcem.

BILI SO MUČENI IN POMORJENI

Begunci v škofovih zavodih

Prvi slovenski jetniki škofovih zavodov so bili begunci, ki so jih partizani zajeli na Koroškem na njih begu k zaveznikom. Eno skupino so zajeli 8. maja v Borovljah. V št. Jakobu so jih zaprli v samotno šolo. Ko je nekdo hotel pobegniti, so ga partizani ujeli in ostali zajeti so videli, kako mu je partizan s tesarsko sekir_o presekal glavo. Ko so partizani videli, da begunci prizor opazujejo z okna, so tri ali štiri odgnali. Na dvorišču je bila drugo jutro mlaka krvi; ubite so bili odpeljali z avtom.

Peljali so begunce v Beljak, po štirih dneh jih gnali peš v Podroščico, od tam z vlakom prepeljali na Jesenice, potem v Škofjo Loko, potem pa spet gnali peš v št. Vid. Moške so pustili šest dni zunaj. Teh šest dni jim niso dali hrane. Vsak večer so na tovrne avtomobile nalagali ujetnike in jih vozili v Kočevski Rog v smrt. Mnogo jih je v zavodih umrlo od lakote.

Begunce je obiskal minister polkovnik Penežić iz Beograda. Ta jih je najgrše psoval in pretepal.

Domobranci pridejo v škofove zavode

Iz Škofje Loke in Kranja so partizani domobrance vodili največ peš v št. Vid. Večina je ostala sedem do deset dni na prostem, brez hrane, nekateri v samih srajcah. Mnogo so jih že tu pobili.

Prihajali so partizani in terenci, psovali in brcali domobrance. Vročina je bila obupna, pa nobene vode. Žvečili so lipovo listje. Nekega dne je začelo deževati, že zgodaj dopoldne. Prostor, kjer so sicer prenočevali, je bil ves v vodi, drugod je bilo pa polno blata. Večina je morala tisto noč prečepeti sredi luže, le nekateri so našli košček blatnih tal. Štiri tedne so jetniki niso ne umili ne obrili.

Zasliševanja in mučenja

Tiste, ki so prišli v št. Vid 3. junija, so partizani vrgli v kapelo. Prihajali so komunisti in vpili nad njimi. Vsak dan po trikrat so morali jetniki poribati sobe, istočasno so jih partizani preteпали in mučili.

V noči na 7. junij so prišli partizani in jih začeli klicati po imenu. Po štiri ali pet so jih pozvali na hodnik, kjer jih je čakalo dvajset do trideset partizanov. Ti so jim začeli pregledovati opremo, vse pobrali, jih obenem preteпали s palicami in jermeni. Med pregledom teh na hodniku je prišlo v sobo med ostale jetnike pet mladih partizanov, ki so tolkli s puškinimi kopit_i po domobranci_h.

Po sobah so jetniki grozno trpeli. Bilo je zadušno, da so komaj dihali. Vodo so dobili po enkrat na dan.

Ko so kopali jame za mrlič_e, so jih skrivaj odkrivali: imeli so penasta usta, stepeni so bili pa tako, da niso imeli na hrbtu niti koščka cele kože.

Zaslišanja so bila samo nova oblika mučenja. Funkcionar politične policije je spraševal po vstopu v domobranstvo in delovanju. Med zasliševanjem se je razburjal, zaslišanim dal zvezati roke, jih pretepal, zlasti po stegnih in nogah pod kolena. Če se je zaslišani nasmehnil, ga je sodnik stregel na tla in ga obdeloval s čevlji. Nekaterim je dajal lepilo in marke, da so jih morali jesti, z njihovimi glavami butal ob tla in ob zid in jih zmerjal. Tudi jih je bil z bičem po obrazu.

Enkrat so prišli med jetnike partizanski oficirji jest sveže krofe. Istočasno so se norčevali iz njihovega zaupanja v nadnaravno pomoč.

Nekega fanta so tako pretepli, da je bila srajca prilepljena na krvavo telo. Z rokami ni mogel ganiti, da bi se umil. Žene in dekleta so morale prati perilo zaprtih fantov: bilo je vse krvavo in včasih so se ga držali tudi kosi mesa. Še posebno so mučili duhovnike in bogoslovce.

Zaradi nezadostne hrane so se jetnikom ognjile čeljusti, lica, nebo in jezik. Zobje so se jim majali, usta so bila polna gnoja. Nekateri sploh govoriti niso mogli več: jezik jim je postal kepa belega gnoja. Bili so vsi griževi in oslabei.

Med ujetnike so partizani poslali tudi v domobrance preoblečene vohune.

Čudni kamioni

18. junija je nekako ob petih popoldne pripeljal velik vojaški kamion tesno h glavnemu vhodu Zavodov. Skozi stranska vrata je odšlo proti Dravljam dvanajst partizanov z bajoneti na puškah, s krampi in popatami na ramah. Nekaj časa za njihovim odhodom je odpeljal kamion.

Malo pred osmo je isti kamion spet pripeljal na dvorišče. Zadnja stranica je bila vsa oškropljena s svežo krvjo. Kmalu so se vrnili tudi partizani. Zapeli so internacionalo, se smejali in ropotali z orodjem.

Nekateri domobranci so ubežali, druge so na begu partizani zalotili. Ko se je neki ujetnik hotel po vrvi, spleteni iz raztrgane srajce in hlač, spustiti na tla, so se cunje pretrgale in padel je naravnost pred stražarja. Ta ga je na mestu ubil.

Slovenski partizani so bili najhujši.

(Bo še)

Ljudski poslanec, književnik Matej Bor je na tej skupščinski seji (na 5. seji prosvetno-kulturnega zbora skupščine SRS) dejal med drugim tudi naslednje: „...Pravkar sem bil prisoten, ko so razpravljali o popolnoma zadolženem gospodarstvu v Kropi, kjer je direkcija nekaj let povsem napačno investirala denar in je šla pri teh investicijah preko vseh realnih meja, tako da se je potem znašla celotna kroparska industrija v hudi zadregi... Dotaknil bi se še nekega drugega problema... Resnica je namreč, da se pojavljajo danes na šolah takoimenovani svetovalci — mladi ljudje, ki nimajo nobene avtoritete in tudi ne nobenih izkušenj kot pedagog...“ (Podčrtal D. H.)

Zanimive ugotovitve po dvajsetih letih komunistične diktature.

TRIJE STEBRI ZA SKUPNO STREHO:

moralna odgovornost, strpnost in doslednost

(Premišljevanje ob sestanku borcev v Torontu)

V adventu smo, v času, ki nas svojim namenom naravnost sili v premišljevanje. Toliko je stvari, ki jih odlagamo in odlagamo, ker so neprijetne, boleče, ker bi nas vestno premišljevanje prisililo, da v marsikaterih stvareh spremenimo svoje mnenje. In vendar je samo ena pot, samo ena pot do uresničenja cilja: spoznati sebe do dna in opreti bodočnost na stebre, ki jih ni moč premakniti

Lahko mi verjamete, da sem v letih svoje emigracije, iz srca želel delati za skupno streho, da bi pod njo, čeprav različnih misli bratje, mogli vsaj za praznike sesti k isti mizi v zaupanju drug v drugega.

Ni strehe brez dobrih temeljev, tudi ne moremo graditi z vrha proti zemlji — graditi je treba z zemlje proti vrhu. In tu zadenemo ob sebe — ob človeka. Imamo napake, kdor trdi, da jih nima, je norec. Toda vsak izmed nas, naj si bo duhovnik ali laik, bi moral iz vse duše poskušati, da v sebi oblikuje tisto, kar more držati njegovo osebnost in kar more biti temelj za skupnost.

Tri stvari so, trije stebri in o teh stebrih bi zdaj rad rekel nekaj besedi. Moralna odgovornost, strpnost in doslednost.

Nikogar med nami ni, ki bi se mogel ogniti **moralni odgovornosti**. To je prvi in najmočnejši steber v našem privatnem in javnem življenju. Večina izmed nas smo delavci. V fabrikah, kakor veste, opravljamo dela, ki so včasih plačana od kosa včasih od časa. Daywork in piecework.¹ Delaš, recimo, na dva stroja. Imaš delo, ki je plačano od časa. Petsto komadov na osem ur. Ker je človek, ki je delo „tajmal“, kakor pravimo v našem žargonu, bil dober, je določil petsto komadov na osem ur. Lahko jih narediš v sedmih urah ali še prej. Računaš na to in vzameš na drug stroj manjše delo, ki pa je plačano od kosa. Vest ti nič ne očita — vrag jih nosi, si misliš, fabrika te tako vedno goljufa. Predaš karto za osem ur dayworka, pri pieceworku si pa še postrani zaslužil dva dolarja, katera tudi dobiš. Kaj se vam zdi?

Moralna odgovornost na ničli. Plačan si bil za osem ur, za vse ure, ki si jih v tovarni prebil. Dva dolarja sta bila preko in do njih nisi imel pravice in izgovor, da fabrika delavca tako in tako in tako goljufa, je jalov.

¹ dnevno plačano delo in od kosa plačano delo.

² izračunal.

Naredil si nekaj, kar bi ne smel in kar je najhujše, ne čutimo moralne odgovornosti, ker tovarna tako ni naša. Je pač last neke skupine ljudi, za katere opravljamo svoje delo.

To je v malem podoba tega, kar delamo v skupnosti. Moralno odgovornost čutimo samo tedaj, če smo sami prizadeti, če nekdo nam stori krivico.

Kaj pravzaprav je moralna odgovornost? Odgovorimo si jasno in določno. Moralna odgovornost je zavest, da smo dolžni po vesti vsako misel, vsak načrt in vsako delo tako oblikovati in tako izraziti, da je v soglasju z moralnimi načeli in z ljubeznijo do bližnjega. V tem je vrh in bistvo moralne odgovornosti. Če govoriš drugače, kakor misliš, in delaš drugače, kakor govoriš, se ne zavešaš moralne odgovornosti. Taka dejanja so zavažanja, ki se prej ali slej maščujejo nad posamezniki in nad skupnostjo. Mnogo je tega med nami in da se je naša emigracija ubila v komaj dvajsetih letih je prav v tem treba iskati glavni vzrok. V bučečih zunanjih geslih, ki jih mnogi kriče, ni skladja z mislimi, ki jih imajo tisti, ki kriče v sebi. Mnogokrat so ta gesla samo zunanji ovoj, ki je morda za ljudi vabljiv, tako vabljiv, da postane končni namen. To niso pota, ki naj bi bila v skladu z moralno odgovornostjo. Še tako svet namen se s takim načinom mora spriditi.

Vsak izmed nas, zlasti pa vsi funkcionarji društev, predstavniki političnih struj, kulturni in prosvetni delavci bi se morali jasno in trdno zavedati, da brez moralne odgovornosti ni resnega dela, še manj pa trajnih uspehov, po katerih bi vsaka emigracija morala stremeti. Vse preveč se danes, zlasti med našo mlado inteligenco, porablja tisti diplomatski jezik, ki ga diplomati porabljajo takrat, ko ne vedo nič povedati, pa vendar nekaj morajo povedati. Zame skupek visokodonečih fraz ni jasno govorjenje in prav to naše časopisje in radio čezdalje bolj uporabljata. Jasno je, da za skupkom takih čenč nihče ne stoji, nihče zanje moralno ne odgovarja, povrh vsega so pa vedno tako dvoumne, da jih je mogoče razlagati tako ali tako. Če slečemo tem frazam vso baročno načičkanost, bomo našli navadno bedno telesce revne misli, ki nima nobenega pogoja za življenje. Ni dovolj, da nekdo obleče svojo misel o svobodi in plašč svetovnih dogodkov, da doda še filozofijo o mednarodnem vojaškem položaju in tako zbudi videz, da je svoboda že na pragu, ko se dejansko niti ne svita. Počemu govoriti skrivnostno, v koprenah, ko je vse lahko povedati točno in preprosto? Ne živimo v svetu pravljic, zlasti ne v emigraciji. Kdor hoče svojo idejo in svoje načrte prodajati vsej emigraciji, naj dvigne luč k svojemu obrazu in k ideji, da bosta obe vsem vidni, ne samo nekaterim. Treba je vendar enkrat pribiti, da svobodni slovenski emigrant v svetu ni moralno odgovoren samo za dejanja, ki jih vrši za to ali ono gibanje v emigraciji. Odgovoren je za vse posledice, ki jih ta dejanja direktno povzročajo doma. Konkretno: Če se ustvari neki akcijski odbor, ki širi letake, v katerih poziva ljudi doma na sabotažo in upornost, na zbiranje orožja, pa pri tem ve, da jim ne more v ničemer pomagati, je to direktno dotikanje naših bratov doma in pribijem, kakor sem to že enkrat storil, da je to znamenje,

da nekateri moralne odgovornosti sploh ne poznajo. Kdor hoče z varne zofe na varnih tleh ščuvati k takim dejanjem, v času, ki še ni zrel, je to navadna brezvestnost in v popolnem nesoglasju z lojalnostjo našega ameriškega ali kanadskega državljanstva. To ni znamenje velike aktivnosti, je znamenje zaletelosti in podstrešne politike. Topliški in aranžirani sodni procesi doma so edini in res bedni in revni uspehi takega dela.

Kakor večini izmed nas, tudi meni teče dvajseto leto v emigraciji. Vsakemu izmed nas je Bog dal svoj talent, s katerim smo dolžni trgovati. Zahteval ga bo nazaj z obrestmi, kakor je zapisano v svetem pismu.

V zadnjih mesecih sem postal strašno sporna osebnost v slovenski emigraciji in to samo zavoljo tega, ker sem kot kulturni delavec poskušal zvezati razkol, ki je nastal v vrstah protikomunističnih borcev. Vsa leta sem moral biti tisti, ki so mi nakladali bremena, ki sem moral pisati knjige in članke, tudi vabila na piknike in družabne prireditve. Vršil sem to delo, ker so me prosili in ker se mi je zdelo, da ne smem odreči. Surova pisma, ki sem jih dobil po tistem, ko sem prevzel pred sedstvo Zveze društev slovenskih protikomunističnih borcev, izjave ljudi, ki jih ni bilo sram piti z jugoslovanskim konzulom pri isti mizi, so me prepričale, da je v slovenski emigraciji še mnogo ljudi, ki se ne zavedajo svoje moralne odgovornosti. Kakor sem že povedal v Clevelandu, povem tudi tule:

Če sem imel vsa leta dolžnost, kakor so nekateri rekali, pisati vse od knjig do vabil na koline, imam po vseh letih vsaj to pravico, da smem javno povedati svoje mnenje, posebno tistim, ki so zlasti v prvih letih naše emigracije kaj malo napravili za našo skupnost. Naše emigracije ne bo reševalo visoko filozofiranje, reševalo jo bo samo trezno delo, ki bo izvršeno brez raznih postranskih namenov. Tudi je ne bodo reševali skriti razgovori, re podtalno rovarjenje, niti bedasto govorjenje o nestrankarstvu in nadstrankarstvu v tistem pomenu, kakor ga nekateri žele razumeti. Vsak izmed nas nekje stoji, kakaj kdor nikjer ne stoji, je suha veja na narodovem telesu. Ne pomeni ničesar in za skupnost ničesar storiti ne more, ker dejansko ne stoji nikjer in povsod. Nikjer tam, kjer bi bilo treba izpostaviti svoje ime, in povsod tam, kjer bi bilo treba žeti. Obupno skrivanje imen pod raznimi članki, psevdonimna pisma, blatenje brez dokazov, pol povedana resnica, zamolčanje celih dejstev, kopice privatnih pisem, ki romajo na vse konce sveta, vse to je obupno slabo spričevalo za moralno odgovornost, ki bi jo v emigraciji moral pokazati slovenski človek. Ne razumem, da smo za tako revščino potrebovali dvajset let.

Brez zavesti moralne odgovornosti se v naši emigraciji ne bo ničesar obrnilo na boljše. Lahko bomo med ljudi metali velika gesla, se razpisovali o velikih načrtih, toda prikrievanje resničnih dejstev bo prej ali slej izmalčilo celotno emigracijsko življenje. Upam si reči, da bo čez deset let, če bomo šli po tej poti naprej, ostala na okopih še peščica poslednjih Mohikancev, ki se jim bo naša lastna mladina na skrivaj posmehovala.

Poglejmo zdaj čednost, ki jo ima slovenska skupnost že dolgo zakienjeno. Pozabljena in zgrbljena je, pa ima v moralki visoko ceno.

STRPNOST!

Kaj se pravi biti strpen? Biti strpen se pravi: dostojno prenašati mnenje drugega in tudi mnenje nasprotnika, četudi je morda napačno; napadati tako, da ne napadeš osebe, še manj, da bi osebi dajal primke in imena, ki so žaljiva. Tu v naši emigraciji skoraj ni več meje. Strpnost ni samo znamenje osnovne dostojnosti, je tudi znak demokratičnosti. Prebiram časopisje, poslušam ljudi — kako daleč smo od strpnosti. Kakšne pridevke nadevamo ljudem samo zavolja tega, ker niso našega mnenja! Kako daleč so nekateri, ki bi radi merili slovenstvo drugim, kakor da se je pravo slovenstvo pričelo šele z njimi, pa je zraven marsikdaj, da niti v lastni hiši slovensko ne govore. Kako velikodušno nekateri pitajo svoje nasprotnike s krekovskim jugoslovenarskim prvaštvom ali krekovskim jugoslovenskim politikantskim duhovnom, kakor sem to opazil v novem časopisu, ki naj bi obogatil v Nemčiji našo emigrantsko skupnost. Nobene obogatitve ne vidim v množju nestrpncev, ki se po dvajsetih letih niso naučili osnove demokratičnega življenja.

Strpnost je vedno znamenje zrelega in treznega človeka in bi morala biti zlasti osnovna legitimacija vsakega izobraženca, posebno tistega, ki javno deluje. Če strpnost zgineva celo pri ljudeh z univerzitetno izobrazbo, kako naj jo pričakujemo od preprostega človeka? V nestrpnosti vidim najhujši razkroj, ki nam grozi v emigraciji, obenem pa tudi najbolj odkrito znamenje, da se v dvajsetih letih niti sredi nekakšnega vzora strpnosti nismo ničesar naučili.

Strpnost je vedno tudi znamenje srčne kulture. Nikoli mi ni težko seči v roke nasprotniku, ki dostojno napade moje mnenje in mi dostojno skuša predstaviti in podpreti svoje. Gotovo pa se na vseh koncih zapirajo vrata, če nasprotniki debate sprelevajo v osebne mržnje in grožnje. Tedaj človek mora posumiti v iskrenost debat in mnenj.

Čisto je zrinjena iz našega življenja tudi **doslednost**. Mnogo jih je že med nami, ki sede na dveh stolih in se presedajo, kakor se jim bolje zdi. Branijo tisto, kar so pred leti napadali, in napadajo, kar so pred leti branili. Resen človek si mora vsaj v osnovnih vprašanjih postaviti načela in se jih držati. Kako strašno se je vse naše časopisje razpisalo o Perspektivah in o kulturnem zločinu oblasti doma, ki jih je zatrla. Taisti režim, ki je Perspektive zatrl, pa nam je pošiljal v emigracijo kulturne odposlance, ki so jih mnogi sprejemali. Če se žena ubitega ameriškega predsednika Kennedyja na potovanju ustavi ob dalmatinski obali, se slovenski časopis vpraša: Mar Kennedyja ni ubil komunist? Če gre nekdo od emigrantov domov samo na uro gledat, se nihče ne vpraša čemu. Počemu dve meri? Na svetu nazadnje ni težko živeti, težko pa je živeti dosledno. Lahko je vpiti, toda mnogokrat bi mnogi ne vpili, če bi šli samo za nekaj let nazaj in pogledali svoje izjave, ki so jih takrat dali. Mnogo je doslednosti na papirju, zelo malo je je v življenju. Med nami hitro zgineva, skušamo jo nadomestiti s čudovito politično aktivnostjo in s prepiri. Zakrivanje notranje revščine.

Dosledna emigracija bi še pomenila plus za domovino, čeprav ód te emigracije ne bo veliko ljudi, ki bi se še vrnili v domovino. Taka, kakor je zdaj, ne pomenja veliko. Misel o koeksistenci je našla lep odmev, našla med duhovno in svetno gosposko. Uradni in neuradni stiki z oblastniki doma in njih predstavniki tukaj se množe. Igranje na karte, ki so na vražje slabe in umazane.

Problemi, mnogo problemov. Nobenega ne bomo rešili, če jih bomo pustili v nejasnosti. Emigracijska skupnost ima pravico vedeti za vse, kar se v njej dogaja. Naj vsi, ki ponujajo svoje blago, odkrito povedo, kaj prodajajo. Naj vsi igralci denejo svoje karte na mizo in naj bodo vsi toliko dosledni, da se ne bodo skrivali pod psevdonimi — konspiracija naj bo, kjer hoče. Ze beseda sama mi vzbuja misel na dvaindvajset let nazaj. Mračnost in skrivnostnost so nevarne pasti.

Če si bomo upali javno in načelno in v strpnosti povedati, kar si imamo zavoljo politike, kulturnega dela, in če bomo znali trdno postaviti stališče do stare domovine, ki nas je rodila, in do domovine, v kateri živimo, bodo hitro umrli vsi nabrekli tvorci, ki se hranijo samo v mračnosti in nejasnosti. Ob jasni luči, ki bo posvetila v vsak kot, ne bo več skrivališča za različne domneve, ki se drže in se napihujejo samo zavoljo tega, ker nihče ne dregne vanje. Pred posamezniki je lahko zavijati dejstva, težko jih je pred skupnostjo. Lahko je ribariti v kalnem, ko se skuša načrtno jemati in teptati ugled tistim, ki smo jih še včeraj hvalili, pa smo jih čez noč degradirali, ker po vesti ne morejo trobiti v naš rog. Bojim se, da se resna in težka vprašanja vse preveč rešujejo ob decijih vina, ki daje mnogo korajže, mnogo vpitja pa malo treznih napotkov in še manj treznih sklepov.

Nikogar med nami ni, ki bi smel z vatlom meriti naše slovenstvo, kakor to nekateri delajo. Ker se zanemarja drobno delo v velikem zaletu za velik načrt, bo prišel čas, ko risarjev in arhitektov slovenske bodočnosti ne bo več, rod za nami pa bo hladno zvil načrte in jih spravil za spomin. Ljudje, ki samo niso znali živeti, ne morejo kovati življenjske načrte drugim. To bo rod za nami sprevidel.

Ostal bo papir, mnogo papirja, mnogo načrtov, ki se noben ne bo uresničil, ker smo jih preveč imeli. To je velika tragika slovenske razklanosti. Hlastanje. Skupno nismo znali ničesar skupnega ustvariti. Ni mogoče, da bi v isti družini bili naši in vaši. Dokler je to razločevanje celo v naporih za isti cilj, je slovenska emigracija v umiranju in ne v rasti.

RESNICI Z LJUBEZNIJO

Trpek jubilej 20-letnice odhoda iz domovine to leto obhajamo z živim spominom vsega, kar je bilo in kar bi morali storiti. Dosti razmišljanja bo še tekom leta o tej stvarnosti našega življenja. Ostanimo tudi mi pri njej!

Služba resnici je povzročila naš odhod. Nekateri so resnico učili. Nedosegljiv v tem je bil rajni škof dr. Rožman. Učili so tudi laiki in duhovniki z govorno in pisano besedo. Vsi smo resnico poslušali, jo živeli in zato odklonili brezboštvo komunizma z vsemi posledicami, katerih najhujša za preostale je izguba domovine z vsem, kar ta pojem pomeni.

Ob jubileju preglejmo svojo zvestobo tej resnici, če smo še ohranili isto notranje prepričanje, in koliko je v skladu s to mislijo naše sedanje življenje. Ohranilo nas ne bo samo negativno poudarjanje našega nasprotovanja zmoti, ampak ostvarjati moramo pozitivno življenje na vseh poljih. Pozabiti ne smemo izrednih razmer, v katerih se ta dežela nahaja, bolj kot drugi svet: V podobnih razmerah so, kot smo bili mi pred letom 1945, zato jim je treba z besedo in dejanjem povedati tisto, kar so drugi nam povedali. Tudi to je služba resnici, iz katere smo izšli. K skupini ljudi te dežele spadajo tudi naši mladi, ki včasih zastoj čakajo našega prikaza resnice; zato živijo v veliki nevarnosti, da jih objame zmota.

V službi resnice, moramo skrbeti, da se dogodki naše preteklosti pojasnijo za nas same, kakor za svet. Tisti, ki morejo pisati, naj to storijo, vsak naj jim pomaga, zlasti pa skrbimo vsi, da bomo tisk ohranili na višini, četudi z velikimi žrtvami.

Storite vse v ljubezni. S poudarjanjem in širjenjem resnice nujno zadenemo zmoto in tiste, ki se motijo. Tudi tem in o njih bomo povedali resnico, toda ne proti zapovedi ljubezni. Kadar govorimo proti brezboštvu komunizma, s tem ne tajimo domovine, ne sovražimo bratov, ki tam živijo, niti ne tistih, ki se še vedno niso zmote otresli. A kljub temu moramo povedati resnico, četudi včasih zaboli. In storiti ne smemo ničesar, kar bi kazalo, da smo mj stališče do resnice spremenili. To velja za pisanje, ali za osebne stike.

Kakor storijo ogromno škodo našemu položaju tisti, kateri pravočasno ne prikažejo resnice o naši revoluciji, prav tako ogromno škodo delajo taki, ki to stvar opisujejo, da pokažejo, kakor da bi šlo pri vsem tem delu za male osebne ali skupinske koristi, ki naj bi se igrale z narodovo srečo in končno poiščejo krivce v skupinah tistih, ki so se sami borili za iste ideale.

To poudarjanje in uresničevanje ljubezni ni nobene slabost, še manj strah, ampak največja moč in solidnost za temelje našega skupnega blagra. Prav iz ljubezni do skupnosti, moramo vsi zavrniti tiste, ki s svojim ravnanjem, pisanjem in govorjenjem razdirajo tako potrebno skupno mišljenje in delovanje rojakov.

V`dejanju moramo pokazati, da krščansko življenje ni le v molitvi, ali v nedeljski sv. maši, temveč v praktičnem izvrševanju največje zapovedi krščanstva, ki je ljubezen. Bodisi, da se v tem pogledu obnovi življenje in razumevanje v naših družinah, med posameznimi kraji ter v razmerju do skupnosti sploh, kakor tudi skrb za skupne ustanove, ki so nam za zdravo ohranitev nujno potrebne, kakor tudi skrb za tiste, ki sami sebe ne morejo več oskrbovati.

Da bi ostali zvesti resnici in njej z ljubeznijo služili!

Za novo leto 1965.

(Iz „Oznanila“)

Anton Orehar, direktor

Mesto, da bi razmišljali, zakaj ni mogoče razgibati čim več državljanov, da bi spregovorili o svojih problemih, zakaj ne moremo najti z njimi skupnega in vsem razumljivega jezika, si izmišljamo dvomljive podatke ali pa raje trdovratno molčimo in si zatiskamo oči pred resničnostjo, obtožujemo objektivne pogoje in pomanjkanje politične zavesti ipd...

Standard našega delovnega človeka je še vedno zelo težak in pereč problem. Ljudje preklinjajo cene in svoje nizke dohodka, toda ni jih najtežje prepričati, da je potrebno še več delati in da pot iz zaostalosti in pomanjkanja k bogastvu ni niti kratka niti lahka... Ne morejo pa razumeti, kadar se vkljub lepim geslom, deklaracijam, zakonom in pravilnikom, ki jim dajejo vrsto pravic, pri polnem izpolnjevanju dolžnosti znajdejo osamljeni in v praznem prostoru. Ne morejo razumeti, kadar so prisiljeni kljub preprosti, otipljivi in vsakomur razumljivi resnici, mesece in leta dokazovati, da jim gre za opravljeno delo dohodek, tak, kot je določen, da jim pripada delovno mesto, kot je bilo dogovorjeno, da je odpoved delovnega razmerja neutemeljena itd., itd. Večina ve, da so kršeni zakoni, pravilniki, sklepi, to vedo v delovni organizaciji organi samoupravljanja, toda vkljub temu nihče ničesar ne pokrene. (Vlado Vodopivec, Naši razgledi 1964, str. 65.)

Iz teh stavkov je položaj v Sloveniji danes tak: Vlada ne najde z državljanii skupnega jezika. Vlada si izmišlja dvomljive podatke. Stanje delavca je po dvajsetih letih težko in pereče. Ljudje preklinjajo cene in nizke dohodka. Delavcem se kršijo pravice, pa ne morejo nič storiti. Tudi od odgovornih nihče ničesar ne pokrene.

Gramofonske plošče

Kvaliteta naših plošč je taka, da se malokateri diskofil odloči zanje (in to celo tedaj, ko gre za licence tujih, renomiranih firm, Decce, RCA, Philipsa itn.); in pri tem seveda nosi zastavo Jugoton. Pa tudi izbor je premajhen: in to izbor del, še bolj pa izbor izvajavcev... In če je poleg tega slaba še kvaliteta plošče, si bo vsakdo raje premislil in se odločil, da bo kupil uvoženo ploščo (če jo je moč dobiti) ali pa sploh nič.

Treba je sicer priznati, da je z uvozom tujih plošč v zadnjih dveh letih... storjen precejšen korak naprej, vendar je v zadnjem času spet prišlo do nekakšnega mrtvila (z nekaj izjemami), predvsem kar zadeva zahodne plošče, ki so tehnično in izvedbeno neprimerljivo boljše od vzhodnih...; kljub temu pa moramo priznati, da še kvalitete vzhodnih plošč ni mogoče... primerjati z našimi. Poleg tehničnih kvalitete inah zahodna produkcija še eno prednost: v njihovih programih so namreč zaobsežena dejansko vsa največja imena sodobnih, pa tudi starejših glasbenikov reproduktivcev vsega sveta, zraven pa obsegajo ti programi de facto še skoraj vse količkaj znane glasbene umetnine preteklosti in našega časa... Tako pa so pri nas diskofili še zmeraj odvisni od okusa (in verjetno tudi od trgovskih ugodnosti) posameznih uvoznikov, sodobnih glasbenih del pa sploh ni mogoče dobiti, kajti repertoar uvoza sega kvečjemu morda še do Stravinskega, Bartóka in Hindemitha...

Razmišljanje o vlogi gramofonske plošče v današnji kulturni konstelaciji nas je privedlo v glavnem do tega zaključka: naše oficialno gledanje nanjo je še zmeraj samo industrijsko, fabrikativno, v pridobitveništvu usmerjeno in kulturni pomen plošče prezirajoče... Kdaj bodo nekateri meritorniki spoznali, da tako dejansko več ne gre? Dotlej pa bo vse prizadevanje (tudi pričujoča g'osa) samo glas vpijočega v puščavji (Borut Trekman, Naši razgledi XIII, str. 356.)

Je denar sveta vladar?

Rojevati in bohotiti so se začele (v ljubljanski televiziji) najrazličnejše pojavne oblike ekonomske propagandne službe... Reklama, da uporabimo spet pravo in nič ozaljšano ime, se je začela širiti tudi na druga področja, vedno več je je bilo čutiti vedno bolj je motila. Ne samo zaradi svoje prisotnosti, temveč tudi zaradi strokovne nedognanosti, banalnosti, neumnosti... In zakaj to? Ker se mora naša TV iz leta v leto ubadati z vedno več finančnimi problemi, ker je, kot poročajo te dni skupščinski dopisniki, „materialno finančna situacija naše TV dokaj kritična... in bi jo morala rešiti skupnost in sama prevzeti direktno dotiranje izgradnje televizije in dela programskih stroškov.“

Naj bo torej takšna ali drugačna tu krivda za obstoj tistega pri nas, čemur smo se, seveda predstavljenemu s predimenzioniranim ameriškim primerom, posmehovali v imenu so-

cialistične „čistoče“ in proti kapitalistični „umazaniji“, nečesa le ne bomo mogli spremeniti — vedno jasnejšega spoznanja, da preveč ekonomiziramo to našo preljubno kulturo, torej ekonomizaciji najmanj prikladno „branžo“, in da s tem vztrajno vcepjamo v vsakega našega posameznika občutek, da sta dinar in denar najvišja vrednota v človekovem življenju, kajti brez njiju ni danes nič več mogoče. (Lojze Smasek, Naši razgledi XIII, str. 359)

Literatska balkanijada v Titogradu

Tisti, ki je vsaj malo poznal nekulturne specifičnosti balkanskega kulturnega izživljanja, je brez težav predvideval, kam bo peljala iz kompleksa miselne zblojenosti in politične preproščine izrojena odpoved slovenskih slovstvenih delavcev Prešernovemu in Cankarjevemu kriteriju slovenske literature, ki jo nujno vsebuje privolitev v pojem jugoslovanske literature in jugoslovanske književniške organizacije. Počasi se slovenskim pisateljem, ki so še ohranili nekaj slovenske in pisateljske časti, odpirajo oči in vedno več ugovorov zoper malotljivo in prezirljivo obravnavanje slovenskega kulturnega dela, ki ga goji ignoranca in prepotenca južnih tovarišev, je slišati iz njihovih vrst. Titograjski kongres, ki je v posebno jarki luči razodel politikantsko balkansko dno raznih jugoslovanskih na zunaj kulturnih prireditvev, je pomnožil število protestov.

Samo jasna, če hočete: načelno jasna odločitev more narediti konec sistematičnemu sramotanju slovenske individualnosti v Titovini, namreč

očitna nedvoumna odpoved bolni ideji jugoslovanske literature, se pravi, pogumna vrnitev k Prešernovi in Cankarjevi misli. Samo izrecno sindikalne koristi pisateljev v Jugoslaviji bi mogla zastopati neka vsedržavna pisateljska organizacija. Toda le v centralistični Jugoslaviji, ker v vseh federacijah sveta kulturne zadeve spadajo v izključno pristojnost držav članic. Upati je, da bo titograjska izkušnja pohitrila pot do drugih za slovenstvo bistvenih spoznanj. V Titovini je namreč za Slovence Titogradov brez števila. (Glas SKA, XI, 23, 12, str. 8)

Gospodarstvo

Gospodarsko stanje v Jugoslaviji je tako omajano, da je bila državna oblast prisiljena k ostrim ukrepom, s katerimi skuša preprečiti še večji pored v gospodarstvu. Odločno je omejila že odobrene investicije, preklicala je gradbena dovoljenja za številne velike gradnje, ustavila je graditev mnogih objektov, ostro nadzira izvajanje teh ukrepov in brez usmiljenja kaznuje kršilce. Do oktobra letos (1963, op. ur.) je bila v vsej državi ustavljena graditev 266 velikih objektov, v skupni vrednosti 69 milijard dinarjev. Nadalje državna oblast investicije koncentrira na energetiko, omejuje uvoz, forsira izvoz itd.

Ukrepi komunističnih oblasti so ljudi razburili in izzvali razne komentarje, ki so se povzpeli do trditve, da je sedemletni plan nerealen in da je sedanje gospodarsko stanje posledica zgrešenega gospodarskega sistema. (Sv. Slovenija, XXIII, 51, str. 1)

MORDA ŠE NISTE BRALI

da uradno poročilo o Kennedyjevi smrti obsega nekako 300.000 besed. Svetovna javnost in predvsem severnoameriška ga je brez posebnega truda vzela na znanje. Kot kaže, večine svetovljanov ni prepričal, kljub temu da nihče ne dvomi o poštenosti in iskrenosti oseb, ki so ga pripravile. A ob tej priliki so se spomnili knjige, ki jo je napisal Thomas Buchanan v naslovom Kdo je ubil Kennedyja? — V knjigi je časnikar Buchanan matematično natančno postavil naslednja mnenja: zločin je treba pripisovati zaroti, ki jo je financiral nek severnoameriški petrolejski magnat, ki ni bil sporazumen s Kennedyjevo politiko; umor sta izvedla v soglasju policija in gansterizem. Morilca sta bila dva, od katerih nihče ni bil Oswald. Ta je služil samo za kritje obema, da sta lahko ušla. Do teh zaključkov prihaja Buchanan, nekdanj topniški stotnik ameriške vojske, s tako natančnostjo, da je presenetil vse bralce. Knjigo je seveda oddal uradni komisiji. Ni pa znano, koliko jo je ta upoštevala pri izdelavi končnega poročila. Zbode v oči, da je knjiga najprej izšla pri evropskih založbah, ker v ZDA nihče ni hotel založiti...

da večino pilotov, ki jih je najel sposobni afriški voditelj Mojzes Čombe, sestavljajo nekdanji kubanski piloti, sedaj emigranti proti Castru. Ti so razumeli, da je boj proti komunizmu eden in isti, kjerkoli.

da je od umora Ngo Ding Diema — 1. novembra 1963 — bilo nič koliko predsednikov vlade v Južnem Vietnamu. In bodo še, kajti — kot vse kaže — boja s komunizmom še niso doživeli, ampak ga smatrajo samo kot obrambo za ohranitev dosedanjih dobrin, namesto da bi mu dodali pozitivnega duha preobnovitve, jasne ideje in cilje, predvsem pa blagor naroda. Bodo še predsedniki, kajti ko so podrl Diema, so pozabili na staro navodilo: ne podiraj, dokler nimaš naslednika, še manj pa podiraj, če nihče ni sposoben prevzeti dediščine. In to se je v umoru Diema in njegovih zgodilo...

da je Togliatti v testamentu napisal tudi tole: „Vsaka komunistična stranka mora biti sposobna sama podvzeti ukrepe“, kadar ni mogoče vzpostaviti stikov z Moskvo, in da „je največji problem, ki zadeva tako Sovjetsko unijo kakor druge socialistične države danes ta, kako odpraviti režim omejitev in ukinitve svoboščin, tako demokratičnih kakor osebnih, ki ga je uvedel Stalin“. Bomo videli, kdo bo koga...

da je Bernard Baruch, siva eminenca severnoameriške politike in eden tistih, ki v zakulisju vodijo ves svet, ob svoji 94-letnici dejal tole: „Največji človek na svetu je tisti, ki vsak dan izpolni svoje delo; je mati, ki zjutraj prva vstane, da pripravi otrokom zajtrk, jih umije in pošlje v šolo; je mož, ki skrbi, da so ceste vsak dan čiste, kajti brez njega ne bi mogli govoriti o javni higijeni; je neznani vojak; je končno na milijone neznanih zemljanov.“ — Pozabil jo povedati, da je največji tisti, ki ima ljubezen do bližnjega in zanj umre. To so bili tudi naši fantje, ki so padli ali bili pobiti. Za nas so ti največji.

da je v prejšnji vojni postal narodni heroj neznani sargent York, ko je 8. 1918 oktobra prišel v nemške jarke in tam drugega za drugim postrelil v njem skrite Nemce, dokler jih ni nekaj pripeljal v ujetništvo. O sargentu Yorku je bil film, mnogo pisanja, ko je lani umrl; o naših neznanih, ki so se mnogo prej kot na Koreji, Vietnamu, Kongu borili sami z golimi rokami, ne bo filmov, ne bo pisanja na debelo. Bodo pa žareli v naših srcih in naših izročilih. — Si že kaj naredil, da tvoji najbližji ne bodo prišli v pozabo?...

da so v ZDA po obisku romunskega predsednika Iona Maurerja sklenili, da se Romunija črta s seznama komunističnih dežel, ki ne smejo prejemati podpore. Tako bo odslej naprej Romunija delala družbo Titovini in Poljski, ki sta v očeh zahodnega sveta že toliko „napredovali v svoji samostojnosti“, da je njune napore treba podpreti. — In ko bo nekoč zgrmel Titov režim, kdo bo vračal? — Preprosti narodi Jugoslavije, med njimi predvsem Slovenci. Bodimo si na jasnem že danes, kaj čaka — če Bog da — še našo generacijo ali pa prvo za nami...

da je sila kitajske kom. vojske trenutno tale: dva milijona in pol vojakov v 115. pehotnih divizijah in dveh—treh oklopnih. Aviacija šteje okrog 30.000 aparatov, vključno kakih 2000 jet avionov (večinoma Mig 15 in Mig 17) in nekaj bombnikov IL 28...

da je poglavar ruske pravoslavne Cerkve Aleksej naprosil poglavarja grške Cerkve, da bi smel na gori Athos postaviti svojega škofa. Med tem je že 18 semeniščnikov ruske pravoslavne Cerkve odšlo na obisk svete gore Athos, kar se je zgodilo prvič, odkar so komunisti na oblasti v Rusiji. Vsekakor se ruskim patriarhom mudi vzpostaviti stike s pravoslavnimi Cerkvami na vzhodu, preden bi se te kaj bolj približale Rimu. Ali so ti obiski vdor na zahod ali pa odpiranje vrat v železni zavesi, bo pokazala bodočnost. Vsekakor je v Rimu sedaj Pavel VI. in ne več Janez XXIII.

Spectator

JUGOSLOVANSKA REŠITEV

Mesečnik za kulturna in politična vprašanja *La revue socialiste*, št. 175-64, ki ga izdaja francoska socialistična stranka, je objavil obsežno gradivo o bivanju delegacije SFIO v Jugoslaviji. Iz obsežnega gradiva objavljajo ljubljanski *Naši razgledi* XIII. str. 306 uvodni tekst. Tu ponatiskujemo nekatere odstavke iz tega uvodnika, ki so vredni premisleka.

Za nas ni nikoli bilo nasprotja med politično in ekonomsko demokracijo. Prav nasprotno: vselej smo zagovarjali stališče, da ni socializma, če nista združeni ti dve dopolnjujoči se obliki demokracije, politična in ekonomska.

Ljudje, ki živijo v zahodnih demokracijah, poznajo na splošno poglavitne prednosti politične demokracije — brez nekaterih temnih strani: svobodo združevanja, svobodo izražanja, svobodo preseliti se, pravico pristopiti — ali pa tudi ne — v sindikat, ki si ga vsak sam izbere, splošna in tajna volilna pravica itd... Kljub temu pa ti ljudje ne morejo povsem uživati teh svoboščin in pravic, ker so podrejeni zakonu kapitalističnega dobička in z vsakim dnem so bolj prikrajšani za akumulacijo, ki gre za profite drugih. Zanje pomeni pot v socializem pridobitev ekonomske demokracije, ne da bi se morali zaradi tega odreči ugodnostim politične demokracije.

Naj se komunisti in drugi ne varajo, ali naj se ne motijo več; politično svobodni ljudje ne bodo nikdar dopustili, da bi jih prisilili, naj ekonomsko osvoboditev plačajo s tem, da se odrečejo politični svobodi.

Vrnemo se zdaj k naši stvari.

Vrnili smo se iz Jugoslavije. Ugotovili smo — in odkrito obžalovali — da ondod še zmeraj ni politične demokracije: deluje samo ena stranka, kajti socialistična zveza ni nič drugega kot široka prokomunistična organizacija; ni svobode tiska, tudi ne prave svobode združevanja.

Prav tako smo ugotovili — in to prvič v komunističnih državah — da je prizadevanje za ekonomsko demokracijo stvarno, odkrito in vztrajno. In to tudi govorimo. Dodajamo pa, da iz tega nastajajo problemi.

Problemi pri razvoju same Jugoslavije in — kdo bi vedel? — nekega dne nemara tudi pri razvoju drugih komunističnih dežel. Svoboda razpravljanja, dovoljena na torišču upravljanja, se prav lahko rategne tudi na druge zadeve. Svoboda je moč, ki jo je težko brzdati, in ljubezen do nje utegne roditi tudi željo najti sredstva, ki so potrebna za njeno obrambo.

Nekoliko se zamislimo! Postavimo, da Jugoslovani — in kasneje še drugi — pripeljejo ekonomsko demokracijo do zmagovitega cilja, in na podlagi tega zanosa ustvarijo potem še pogoje in zagotovila za pravo politično demokracijo; takrat bi jih mi pozdravili kot pionirje socializma.

Ta boj bomo načaljevali vse dotlej, dokler ne bomo prepričali večino ljudi, da mora biti njihova osvoboditev vsesplošna ali pa je sploh ne bo.

Svobode ne moremo deliti na koščke.

Očitno je, da ni svobode, če ni ne politične ne ekonomske svobode.

Svoboda bi bila kvarno materialistična, če bi delavec, ki sme upravljati gospodarstvo, ne smel misliti, govoriti, pisati in biti poučen o vseh drugih človeških problemih.

Svoboda je prepogostoma le okrasek za bogataše, če je samo politična, ki se ne briga za družbena vprašanja.

Svoboda pozna samo eno in edino omejitev: svobodo drugega.

Ni predrzno z Maritainom upati na čas, ko bodo komunisti prisiljeni priznati, da je tudi ateizem del buržuazijske navlake, ki se je bo treba otresti, preden se uveljavi resnična socialna pravica in enakost. (L. Ambrožič, Zbornik 1965, str. 145.)

KAJ MISLIM O KOMUNIZMU?

V Zborniku Svobodne Slovenije 1965 je posebna knjiga, bi lahko rekli, kjer 21 slovenskih svobodnjakov izraža svoje mnenje o komunizmu. Vsi ti so komunizem doživeli bodisi na lastni koži bodisi neposredno kot otroci borbenih protikomunističnih očetov in mater. Brez dvoma se bo k tej najbolj obširni anketi svobodnega slovenstva spet in spet treba vračati, kadar bomo iskali razlogov za naš boj proti komunizmu.

Kako sodijo o komunizmu ljudje iz prakse in kako tisti, ki ga poznajo iz knjig, turističnih obiskov, časnikarskih konferenc ali udeležb na različnih kongresih, je pa zadeva presoje slehernega posameznika. Pri tolikih in tolikih piscih, ki komunizma v praksi niso doživeli, se je pojavila tudi knjiga, kjer pet avtorjev podaja svoje mnenje.

Kakšno je? Posebno z odnosom na razmerje med Moskvo in Pekingom, ki ga večina — žalibog — jemlje bolj kot razliko med belo in rumeno raso kot pa dve različni poti h komunistični revoluciji.

Franz Schurmann, univ. prof. v Kaliforniji meni pod naslovom „Ekonomska politika in politična oblast na Kitajskem“ tole: Po prvi fazi velikega skoka v neznano se režim vrača k birokraciji in racionalizaciji. Trenutno gospodarstvo sicer napreduje, opažati pa je znake politične neodločnosti. Vsekakor niso kitajski komunisti najavili nič novega za bližnjo bodočnost.

Benjamin Schwarz, univ. prof. na Harvardski univerzi, ZDA: Njemu so poverili nalogo, naj pod naslovom „Kitajsko-sovjetski odnosi: problem avtoritete“ napiše svoje misli. Takole meni ta gospod: Tako Kitajci kakor sovjeti zahtevajo vsak zase popolno nezmotljivost, kar zadeva razlaganje komunističnega mita. Ta mit naj bi obstajal v tistih znanih in preguljenih frazah o vlogi delavskega proletariata pri revoluciji. „Obnovitev dvomljive sloge, sloneče na nekakem komunističnem parlamentarizmu, je mogoča, a bilo bi jo treba doseči na račun mita: v tem trenutku bi morali dopustiti, da bi mednarodni proletariat govoril iz različnih ust istočasno,“ meni Schwarz.

Raymond L. Garthoff, profesor washingtonske univerze in obenem funkcionar ameriškega zunanjega ministrstva je v temi „Kitajsko-sovjetski vojaški odnosaji“ ugotovil: Odnosaji niso bili tako prisrčni, kakor se o njih piše. V zadnjem obdobju državljanske vojne proti Čankajšku je bila sovjetska pomoč sila skromna. Med korejsko vojno pa je Rusija krepko pomagala, čeprav je Kitajska morala vse dobave pošteno plačati. Po Stalinski smrti so sovjeti pomagali samo v obrokih in še to z omejitvami: nekaj za dosego jedrne sile, nekaj za letalstvo in rakete. Po letu 1960, ko je ideološki spor dozorel, so sovjeti črtali pomoč in s tem prisilili Kitajce, da so začeli resno delati na lastni atomski bombi.

Izak Deutscher, esejist in publicist se je razpisal pod naslovom „Tri smeri v komunizmu“. Meni, da znotraj komunizma titovsko zadržanje predstavlja desnico, Moskva zlato sredino in Kitajci skrajno levico. Te smeri so nekoč že zagovarjali Buharin, Stalin in Trotzky in njih mnenja v okviru stranke so zdaj prišla na svetovno tapeto.

Jurij Luckas, sodobni marksistični filozof je v članku „Prispevek k debati med Kitajsko in ZSSR“ dejal tole: „Spor s kitajsko-stalinističnim sektarizmom kar sam od sebe ponuja najboljšo možnost in hkrati najbolj nujno potrebo radikalnega očiščenja računov na tem področju.“

— — — — —

Tako. Vseh teh pet gospodov pozna delo, ki so ga opravili Marx, Engels, Trotzky, Kaganovič in drugi. Če oni mislijo, da je tako, pustimo jim.

Nad vsem namreč ostajajo besede: verujemo v globino in moč ruskega naroda.

Moljimo zanj!

Penta

BODIMO STVARNI!

Mnogo beremo o boju proti komunizmu. Včasih se nam zdi, da si ga vsakdo po svoje predstavlja. Mislimo namreč, da je bila naša borba višek možnega odpora proti navalu komunistične teorije in se v tem prav gotovo ne motimo. A je že tako, da v življenju kakor tudi v zgodovini dva primera nista enaka. Mi smo v našega pogosto preveč zaverovani in zato prepričani, da je boj proti komunizmu napačen, če ne gre točno po tistih tirnicah kakor pri nas doma med vojnimi leti.

Da si bomo na jasnem, samo nekaj primerov:

1. Berlinski zid, ki ga je še Hruščov — tako opevani zagovornik koeksistence — dal postaviti, je brez dvoma žalostno spričevalo komunistične idejne moči. A zid je tukaj, torej kaj: Berlinčani na tej in oni strani ga gledajo, podre pa ga nihče ne. Pač pa sodijo o moči in nemoči komunizma na osnovi razsvetljave v enem ali drugem delu mesta, kakovosti nylon nogavic, zalogi trgovin na sploh in po motorizaciji posameznikov: se pravi — kriterij je osebni blagor, napredek, medtem ko je ideologija sama na sebi postranska zadeva. Če je Berlinčanom v mrzli vojni tako prav, Bog z njimi, bomo dejali. Bomo videli, kako bo, če iz mrzle nastane vroča...

2. Kubanskega Castra so že zdavnaj obsodili na gospodarski bojkot, češ da je to edini način, da ga spravijo na kolena. Zdaj pa Kanadčani in drugi mirno prodajajo žito Rusiji, in ti ga vozijo naravnost na Kubo; isti Kanadčani so Castru prodali preko 550 poljedelskih strojev; Japonci so Amerikancem uradno sporočili, da je njih „trgovina s Kubo oprta na trgovske dogovore in da nikakor ne mislijo sprejemati ukazov iz Združenih držav“; Angleži bodo v prihodnjem letu poslali na Kubo nadaljnih 500 kamionov, s čemer bodo dosegli lepo številko 1500 kamionov, plačljivih v petih letih; Škotska bo Castru poslala dve ladji za transport tekočih snovi; Španija je prodala Kubi 150 vozil v nosilnosti 10—12 ton vsako, bo izdelala okrog 100 ladij v vrednosti 500 milijonov dolarjev in Kuba bo v Španiji kupila knjig v vrednosti 500.000 dolarjev; Angleži spet bodo dobavili ogromne žerjave in avigala pa tudi zlozljive hiše in material za napravo utrdb proti poplavam; Švedska bo dobavila nadomestne dele za posamezne stroje in Francija 300 kamionov (plačljivo v treh letih) v vrednosti 10 milijonov dolarjev. Na vse protigovore ZDA, češ da tako ne gre, lahko vsakdo od teh Castrovih dobaviteljev navede ugovor: tudi vi, ZDA, ste leta 1963 prodali Castru blaga v vrednosti 37 milijonov dolarjev. — Zaključek: preljuba trgovina, ideologija, ti pa pojdi na počitnice!

3. Pred časom sta Vatikan in madžarska komunistična vlada podpisala dogovor, po katerem bo katoliška Cerkev na Madžarskem zadobila nekaj svoboščin: določen je bil nek modus vivendi, katerega se bo Cerkev morala držati, dogovorjeno pa tudi, kako in kdo bo imenoval nove škofe ter jih posvetil. Vsekakor je Kadar dosegel, kar je hotel: Mindszenty bo med svojimi verniki živ mrlič, kajti Madžarske zapustiti noče, če se ne popravijo vse krivice, storjene Cerkvi. K zapustitvi domovine ga niso mogli pregovoriti niti dunajski kardinal Koenig in tudi ne drugi odpotniki; on vztraja na svojem. Zdaj nastane vprašanje: kaj je več? En Mindszenty ali milijoni madžarskih vernikov, ki so brez prave dušnopastirske oskrbe? Za nekatere je stvar preprosta, ker enostavno citirajo Pija XII., ko je nekoč dejal, da bi se za rešitev duš pogajal tudi s hudičem. Za druge pa ni tako enostavno: ideologija brezbožnega komunizma je danes prav tako nevarna kakor nekoč. A pred nami je dušni blagor vernikov! — Torej, kaj? — Pokazala bo zgodovina.

4. V Italiji so obrat na levo — tako Janeza XXIII. kakor krščansko-demokratske vlade smatrali kot ogromen napredek k zbližanju preprostih množic pod eno zastavo. Zdaj pa pri vseh volitvah komunisti pridobivajo na glasovih. Kje je razlog: nekateri pravijo, da v italijanskih ženah, ki so izgubile dosedanji strah pred komunizmom, ki ga nihče več ne preganja, ker „ga bomo pač pogoltnili“, in tako složno z možem glasujejo za komuniste, česar prej iz strahu pred Cerkvijo niso. Kdo se je zmotil v taktiki, bomo videli. Namesto ideologije je prišla v modo ljubezen, ki vse zmaga, vse prenese, vse potrpi itd... dokler ni državljanska vojna, ali ne?

Spectator

Pliberška tragedija

Hrvati so v Buenos Airesu izdali knjigo v kasteljanščini z naslovom „La Tragedia de Bleiburg“ (Hrvati dosledno uporabljajo nemško ime Bleiburg za slovenski Pliberk), v kateri je opisan pokolj hrvatskih množic leta 1945 v Pliberku na Koroškem. Kot dodatek je v knjigi popisana tudi slovenska tragedija v času druge svetovne vojne in posebej še naša vetrinjska tragedija. Ta popis je verjetno Hrvatom oskrbel kak Slovenec, kar pa v knjigi ni označeno. Revija „Tabor“ je ta hrvatsko pisani članek predstavila in ga dobesedno priobčila brez komentarja.

Velika škoda je, da ta popis slovenske tragedije ni objektivni ter ni v skladu z zgodovinsko resnico.

Kot primer velike zgodovinske neresnice, ki jo navaja članek, naj navedemo trditev na str. 182 omenjene knjige, kjer stoji, da so člani Narodnega odbora in poveljnik slovenske vojske kljub danim in otipljivim dokazom vse svoje podrejene obvezali k nadaljevanju s transporti (slovenske narodne vojske v Jugoslavijo — op. ured.).

Zgodovinska resnica pa je tale: Ko so člani NO in vojaški poveljnik iz ust dr. Janeža slišali, da gredo transporti v Jugoslavijo, so takoj poslali v Vetrinj zastopstvo, ki je vse vojake in civilno prebivalstvo obvestilo o tem, da gredo transporti v Jugoslavijo in ne v Italijo, ter je POZVALO vojake, da naj se preoblečejo v civilne obleke in pobegnejo. Vse to je opisano v knjigi „Vetrinjska tragedija“ na str. 37, 38 in 39. Popisano pa je tudi v poročilu dr. Jožeta Basaja z dne 1. junija 1945 (objavljeno v „Slovenski besedi“ l. 1955, št. 5- , str. 58 in 59).

Omenili smo samo en primer neresničnega poročanja. Takih primerov je v hrvatski knjigi mnogo. Pravzaprav Hrvatom tega pisanja ne moremo zelo zameriti, ker naših razmer ne poznajo in so se pač zanesli na svojega informatorja. Vso obsodbo pa zasluži tisti naš rojak, ki je iz politično strankarskega sovraštva Hrvate napačno informiral in jih s tem zavedel v zmotu.

Rudolf Smersu

Kaj je torej sodba o komunizmu? Komunizem v dobrem pomenu besede, v pomenu stremljenja po idealni pravičnosti je utopija, v katero verjamejo samo še naivneži, v slabem pomenu pa pretveza, ki se je poslužujejo oblasti žejni nasilneži. O tem, da bi bil marksizem-leninizem znanost, ni govora, ker njegove teze in napovedi v toliki meri nasprotujejo stvarnosti. Dasi kot ekstremistično zmotno idealistično stališče najbrž ne bo nikoli izginil, se bomo čez nekaj let verjetno prav tako čudili, da so komunisti kdaj mogli obvladovati cele države, kakor se danes čudimo moči, ki jo je pred dvajsetimi leti predstavljal nacional-socializem. (Dr. Ljubo Sirc, Zbornik Sv. Slovenije 1965, str. 196.)

LETA STRAHOTE NA IŽANSKEM (1941–1945)

Pričujoči tekst je pok. č. g. Janez Klemenčič objavil v posebni knjigi v taborišču v Avstriji. Da ne izgine v pozabo, ga ponatiskujemo. (Op. uredništva)

Osvobodilno gibanje — najčistejši komunizem

Pokret, ki ga preživljamo od leta 1941 dalje, se navadno imenuje „Osvobodilno gibanje“, ki ga vodi „Osvobodilna fronta“ — OF. Tako ga imenuje časopisje, tudi tisto, ki mu ni bilo naklonjeno.

Ta označba nam je silno veliko škodovala. Zakrila je cilj, ki ga zasleduje OF. Bila je vaba za lahkoverne kaline. Ko so jih enkrat ujeli, so jih pa kmalu naučili svojo pesem. Pokret se mora imenovati tako, kakršen je: komunistična revolucija, ki nima z osvoboditvijo nobene zveze. Dr. Ehrlich je v dolgi in točni razpravi iz izrekov in spisov ofarskih voditeljev dokazal, da se pod OF skriva najčistejši komunizem. Zato ker jim je zmešal štrečno, so njega prvega spravili s poti, da bi je ne mešal še naprej. Po tem vzorcu gre vse. Kar ni s komunizmom, mora s poti.

V tem boju je Ig enajstkrat menjal gospodarja in sicer so mu gjspodovali:

Do 13. 4. 1941 Jugoslavija, od 13. 4. 1941 do 17. 5. 1942 Lahi, od 17. 5. 1942 do 22. 5. 1942 komunisti, od 22. 5. 1942 do 8. 9. 1943 Lahi, od 9. 9. 1943 do 7. 11. 1943 komunisti, od 7. 11. 1943 do 11. 11. 1943 Nemci, od 16. 11. 1943 do 1. 1. 1944 komunisti, od 1. 1. 1944 do 14. 1.

1944 Nemci, od 15. 1. 1944 do 7. 4. 1944 komunisti, od 7. 4. 1944 do 5. 5. 1945 domobranci, od 6. 5. 1945 dalje komunisti.

Rezultat, ki ga je dosegla komunistična revolucija na ta način na Igu, je sledeč: mrtvih ljudi do 1. 11. 1944 202, požganih poslopij 220, požganih gospodarskih poslopj 400.

Porušene in požgane vasi: Gornji Ig popolnoma s cerkvijo vred. Iška (Mala vas) vsa. Iška vas razen nekaj hiš vsa, Dobrava deloma. Ig, deset hiš in grad. Rogatec popolnoma. Visoko popolnoma. Zapotok razen nekaj hiš vse.

1941

Na cvetno nedeljo, dne 6. 4. 1941, ko so ljudje šli iz cerkve od prve maše, se je začelo v zraku močno brnenje. Prileteli so aeroplani in leteli ravno čez cerkveno streho. Aeroplani so leteli proti Ljubljani. Bombardirali niso, pač pa so se spuščali zelo nizko, tako da so ljudje mislili, da je bil eden pri Rakovniku sestreljen. Protiletalsko topništvo je bilo sicer zavzelo svoje postojanke, ni pa imelo municije, da bi napadlo. Deloma je bilo to dobro, da Ljubljana ni bila bombardirana. Ugibali smo, kaj to pomeni. Dvom je rešila gospa šolskega upravitelja Pavlova, ki je prišla v župnišče v kuhinjo in povedala, da je radio sporočil: Nem-

čija je napovedala Jugoslaviji vojno. Poparjeni in zaskrbljeni smo postopali okrog in čakali, kaj bo. Tako je preteklo dopoldne. Med popoldanskim opravilom je pa že prišlo na Ig naše vojaštvo. Prvi so se ustavili na župnijskem vrtu pod kozolcem.

Po opravilu je bil pogreb starešine finančne kontrole, gospoda Benedika. Ko smo bili na pokopališču, je prijahal oddelek naše konjenice, ki se je umikal od Loga proti Grosuplju. Ustavil se je na Igu in ostal tu do srede zvečer. Prvi razglas je bil, da ne smemo zvoniti in tudi ura v stolpu ne sme biti, da sovražniku ne bi dajali znamenj. V cerkveni stolp so hitro postavili strojnico, da bi streljali na aeroplane. Prav tako so imeli postavljeno strojnico tudi na župnijskem vrtu. Orožje je pa bilo slabo, da so ga morali s kleščami in žico popravljati. Poveljnik strojnice sam je potožil, da je šlo vse boljše orožje v Srbijo. Župnijski dvojni kozolec je bil največji blev. Seveda ta okoliščina ni bila dobra za mrvo, ki je bila v njem.

Vojaštvo se je naselilo v društveno dvorano. Treba jo je bilo izprazniti. Z Antonom Martinčičem sva spravila kulise in druge potrebščine v mežnarijo, v malo dvorano in pod streho. Za nekaj časa je bilo na varnem. Prenašali smo pa potem še na župnijsko dvorišče, pod streho, ča se je večinoma vse uničilo.

Vreme je bilo vse te dni neprijetno, deževno in mrzlo. V sredo zvečer se je oddelek moral pomakniti dalje, ali proti Grosuplju ali proti Laščam. Dati smo morali priprego. Mislili smo da je ne bo več nazaj, pa je le prišla.

V četrtek 10. 4. popoldne naenkrat pride glas: Vojne je konec. Od Vrhniko sem proti Igu so začeli prihajati orožniki na kolesih in motorjih. Vse na hitro. Oficirji so se peljali kar v avtobusu. Rekli so, da imajo zbirališče v Grosuplju.

Ižanci so jo pa tisto popoldne na kolesih pobrali v Ljubljano, kjer so plenili vojaška skladišča in požigali zaloge. Kadar človeka prime roparska strast, je smešno, s kako malenkostnimi stvarmi se zadovolji. Prinašali so kake konopce in jermena.

Za Ljubljano, za Šiško in Dravljami je bilo videti črne stebre dima, ker so uničevali zaloge bencina. Nekateri so hoteli videti na ljubljanskem gradu vihrti belo zastavo.

Glavni umik naše vojske se je začel skozi Ig v četrtek zvečer, trajal celo noč in še v petek dopoldne. Srbi so bili po nekaterih hišah surovi in nasilni. Pri Javorniku so se najedli in napili, potem so pa pokazali bajonet, češ da s tem plačujejo. Iskali so predvsem nova kolesa. V življenjski nevarnosti je bil ključavničarski mojster Ciril Podržaj. Z vso silo so zahtevali od njega novo kolo, celo streljali so nanj pa k sreči ga niso zadeli. Proti jutru je bil hudo pretepen in ranjen fant Strle iz Matene 7. Najbrž je hotel dobiti kako vojaško blago, pa jih je dobil po grbi.

Vojšaki, ki so prihajali, so bili izrovt. Bili so utrujeni in zdelani. Mislili so, da se bodo umaknili na novo črto na Gorjance. Poveljnik je bil pa drugega mnenja Artilerijo je hotel postaviti na Golem. Bila bi to izvrstna strateška točka, ki bi obvladovala celo Barje, cesto proti Ljublja-

ri, Turjaku in Grosuplju. Prišlo je pa drugače.

Takoj okrog Pijave gorice se je začela vojska razhajati. Odmetavali so orožje in municijo v obilni meri. Komunisti so prej agitirali med vojaštvom, da naj vrže orožje proč. Sedaj so pa porabili ugodno priliko, zbirali orožje in municijo in jo nosili čez Orle k Devici Mariji v Polju in tam spravili v svoja skrivališča. Iz želimeljske doline so jo pa spravljali v skrivališča v Mokrec. Razpadajoča armada se je vračala bolj po hribih kakor po dolini. Na Kureščku je bil za praznike salezijanec dr. Srečko Zamjen. Ta je imel vedno polno župnišče vojakov, ki bi bili najraje dobili civilno obleko, da bi se vrnili domov. Prej smo zavidali hribovske vasi, kako prijetno bodo živele ob času vojne, ko bo v dolini vihrala vojska. Vidimo, da je bilo ravno narobe.

Tudi od drugod so prihajala poročila, da je vojska v razsulu. Ljudje so bili v skrbeh, kaj je z njihovimi domačimi, kje so. Polagoma so se začeli vračati. Vrnili so se prav vsi. Prišli so pa tudi tuji. Na veliko soboto zjutraj je bilo župnišče zasedeno v vseh spodnjih prostorih. Prihajali so ponoči po Iški, vsi premočeni, lačni in utrujeni. Posušili so se, najedli, naspali, proti večeru pa odšli proti Ljubljani. Domačini so prihajali dalj časa, ker je marsikateriga zalotil razpad na Hrvaškem ali celo v Srbiji. V nemško ujetništvo ni prišel nobeden.

Procesijo na veliko soboto smo kar v redu in ob lepem vremenu cbhajali.

Težke skrbi so nas obhajale, ko smo čakali, kdo nas bo zasedel. Ali pademo pod Nemce, ali pod Lahe. V

tej negotovosti je nastopila Velika noč. Na velikonočni praznik dopoldne je bilo še nekam praznično razpoloženje. Dan je bil lep. Popoldne so pričeli prihajati Lahi. Po litanijah sem šel v Emavs v Mateno. Tja so se ravno pripeljali laški vojaki v avtomobilih. Cela vrsta voz pa se je pomikala proti Igu. Kmalu me pridejo klicat, naj grem domov. Ko pridem na Ig, je bilo že polno laških vojakov, ki so iskali prenočišča za prihajajoče zasednike. Za župnišče smo se zmenili, da bodo prenočili kurati. Kdaj bodo prišli, se ne ve, ker morajo korakati peš. Od Udin dalje korakajo že tri dni. Nekaj časa zvečer smo čakali, potem smo šli pa spat. Ob treh zjutraj me zbude. Namesto kuratov so nastanili v župnišču poveljnika, ki je bil neki major, ki ga je kurat označil kot „molto bene cattolico“. Na zunaj je pokazal, da je bila sodba pravična. Častniku sem pozneje pomagal, da je rastanil še druge v kaplanijo in mežnarijo. Če je pa kdo silil še v župnišče, sem mu povedal, da tukaj spi poveljnik, pa jo je takoj odkuril. Če hočeš imeti mir pred vojaki, moraš imeti poveljnika na stanovanju. To se mi je obneslo ves čas zasedbe. Moštvo je pripadalo diviziji Re. Ob treh sem se podal h kratkemu počitku. Ko se po nekaj urah dremanja prikazem zopet zunaj, kakšen prizor! Krog in krog cerkve kakor v puščavi. Ležala je tam masa pod šotori. Slišati je bilo stokanje in kašljanje. V cerkev ni bilo mogoče priti, ker so si trije vojaki zbrali prag za zglavje. Po precejšnjem trudu sva jih z organistom toliko spravila k sebi, da so naredili toliko prostora, da je bilo mogoče iti v cerkev. K maši so pri-

šli domačini kakor po navadi. Med našo sem imel kratko pridigo v treh stavkih: „Svojo svobodo smo izgubili. Za nas velja: Tiho bodi in molči! Matere, pazite na dekleta in ne pustite jim, da bi se razkazovale na vogalih.“ Ko smo prišli iz cerkve, je vse oživel. Po vseh vrtovih in serikih so bili sami vojaki. Nekateri gospodarji niti živine niso mogli nakrmiti, ker ni bilo mogoče priti do krme. Vojaki so bili utrujeni, prehlajeni, ožuljeni, šepasti. Takrat mi je bilo res pri srcu hudo. Mislil sem si: torej tale jetična, ožuljena, ušiva armada nas bo zasedla; naši zdravi, krepki vojaki so se pa razšli.

Med vojaki je bilo precej goriških Slovencev. Tudi tem je bilo hudo. Potožili so: „Mislili smo, da boste vi prišli po nas, sedaj smo pa mi prišli k vam.“ Ko je Zdravje Kati zabavljala nad Lahi, jo je neki vojak opozoril in rekel: „Pazite na besede, ker je v vsakem oddelku kdo, ki zna slovensko.“ Lahi so bili silno boječi in so vedno spraševali: „Dove sono Serbi?“ Kurata so imeli s seboj kar dva. Eden je bil redovnik barnabit, drugi je bil pa frančiškan, ki je bil dalj časa misijonar v Zgornjem Egiptu.

Pratež so nosile mule. Te so nam bile strah in groza. Vso mrvo zanje se nakradli. Ko sem se pritožil, me je kurat potolažil, da bom dobil plačano. Pa je potem na to pozabil. Še huje pa je bilo, če so jih privežali k drevesom. Drevje so popolnoma oglodale, da se je posušilo.

Ko se je moštvo odpočilo in najedlo, se je pripravilo na odhod. Odšli so proti Velikim Laščam. Okrog poldneva je bila vas prazna. Mislili smo: sedaj bomo pa zopet sami. Bridka prevara! Popoldne so že začeli

prihajati novi oddelki. V župnišču se je nastanilo zdravništvo Rdečega križa s kuratom vred. Ambulanta je bila v šoli. Ostali so nekaj dni, potem pa tudi ti odšli proti Laščam in Kočevju. Za njimi je prišel nov oddelek. Tako je šlo skozi teden dni neprestano. Prihajali so pod Krimom, pa tudi po Ljubljanski cesti. Vedno so pa imeli strah vzbujajoče mule.

V prvi polovici maja je prišla četa telefonistov, ki se je nastanila za stalno in ostala do velike noči 1942. Poveljnik je bil kapetan, ki je bil prej pri aeroplanih opazovalec in je strmoglavil z aeroplanom. Stanoval je ves čas v župnišču. Bil je mož, ki je gledal na red in snago. Vojaki so bili silno hudi na njega, eden je dejal: „Če bi vedel, da dobim samo tri leta zapora, precej ga ubijem.“ V župnišču nismo nikdar prišli navzkriž z njim.

Vojaki so se nastanili tudi v društvenem domu, ki so ga po svoje preuredili. Neki siten „tenente“ ni dal miru, dokler ni spraznil galerije. Hišo Kmečke hranilnice in posojilnice, ki je bila v surovem stanju, so dozidali toliko, da je bilo mogoče v njej stanovati. Pisarno so imeli v šoli, kjer so porabili eno sobo upraviteljevega stanovanja in posvetovalnico. Ljudem niso delali nadloge. Pustili so tuje pri miru. Poveljnik je gledal, da so prihajali vsako nedeljo k posebni vojaški maši, katere se je tudi sam vedno udeležil. Če je dobil vojaka zunaj cerkve, ga je nagnal vanjo. Službo božjo za laške vojake je imel gospod svetnik Podbevšek, ki so ga Nemci pregnali iz Škofje Loke. Nastanil se je pri Igu pri svojem bivšem kaplanu Vovku v kaplaniji.

Dne 15. maja smo napravili s

škofom izlet na Kurešček. Prevzvišeni se je pripeljal na Igu z avtobusom in se udeležil šmarnične pobožnosti. Ko so ga ljudje videli v cerkvi, so nekateri začeli jokati, ker so mislili, da beži pred Nemci. Prevzvišeni je maševal na Kureščku.

Ko smo se popoldne vračali domov, smo že med potjo zvedeli, da na Igu gori. Dva fantiča, štrukljev in Likopčev sta zakurila na Platnarjevem podu, da bi pekla krompir. Pogorelo je pet poslopij. Platnarjev pod in hiša, štrukljev pod in hiša, Močilnikarjeva kajža in Resnikova hiša. Smrkavci so imeli na nekaterih teh poslopij skrite bombe. Te so začele eksplodirati. Vojaštvo je moralo pogorišče obstopiti, da ni bilo nesreče. V tem primeru so se Lahi izkazali za dobre ljudi. Vsi pogorelci so dobivali hrano pri laškem vojaškem kotlu, dokler ga ni polomila Résnica. Babnica je hrano vrgla proč in se kregala, da je zanič. Lahi so za to zvedeli in hrano ukinili.

Na poti proti Igu sva s škofom govorila o tem, kako so Nemci po Gorenjskem odnašali cerkvene predmete. Prevzvišeni pravi nato dobesedno: „Vidite, cerkev je kakor čebela. Čebela zbira celo leto, jeseni pride čebelar in vse vzame. Cerkev zbira sto, dvesto let, potem pride takale prekucija in vse vzame. Jaz že vidim naprej čas, ko bo pri cerkvi stala mala hišica, v kateri bo stanoval duhovnik, da bo opravljal svojo službo.“ Prerokba, ki se je že leta 1943 dobesedno uresničila. Od dvanaestih župnišč v izžanski okolici je devet požganih, dvoje razbitih, a še uporabljivih, samo izžansko stoji. Še za to je bilo dano povelje od komunistov, da naj se zažge. Prišli so

pa hitro domobranci, da komunisti niso mogli povelja izvršiti. Uničena so tale župnišča: Šmarje, požgano od komunistov; Kopanj, požgano od komunistov dvakrat; št. Jurij, požgano od komunistov; Škocijan, požgano od komunistov; Turjak, razrušeno v borbi med komunisti in našimi stražami; Rob, požgano od komunistov; Kurešček, požgano od Lahov; Golo, požgano od Lahov; Tomišelj, požgano od komunistov; Želimlje, razbito od Nemcev iz zraka (deloma); Rakitna, deloma razbito.

Laška posadka na Igu se je zadržala mirno, ljudem ni delala sitnosti, tudi dekleta so imela mir pred njimi. Vojaki niso kradli, ker so bili iz boljših družin. So si pač znali pomagati k bolj varnim. Skrbno so pa gojili špijonažo in dobro vlekli na ušesa, kaj ljudje govore o njih. Skrbno so imeli vse zapisano. Posebno pozornost so obračali na študente. V tem takem kočljivem položaju je poklical poveljnik župnika, župana, tajnika, Palmeta na pomenek. Bral nam je levite, prebral razne izjave posameznih ljudi, zapretil s kaznijo, če ne bodo pokorni njihovi oblasti, pretil je celo s smrtno kaznijo. Dejal je: „Dokler Rusija ni napovedala vojne, je še šlo, sedaj so pa začeli rasti grebeni.“ Takrat smo mislili, da pretirava. Izkazalo se je pa, da so bile informacije zelo točne in da so imeli vsakega dobro pogruntanega.

Do majhnega nastopa med Lahi in domačini je prišlo v tem letu samo dvakrat, pa še to ne prav na Igu. Na praznik presv. Rešnjega Telesa so šli vojaki z Iga in Želimelj na Golo v gostilno k Bartelnu in so tam začeli plesati z golskimi dekleti.

(Bo še)

OB DVAJSETLETNICI

(Nadaljevanje)

IZ ZAPISKOV ZARESKEGA ŽUPNIKA

Ko so prilezli nemški tanki od Huka v Črniče, so se vile bele zastave iz zvonikov v Črničah, v Batujah in v Selu. Nemci so se brž razkropili po hišah in vse prevrgli. Na cesto pred cerkvijo so pripeljali kakih 12 starejših mož, med njimi tudi sivolasega dekana Lojzeta Novaka. Dobro uro so jih spraševali, kje so prebivalci, in ko so jim pojasnili, da so iz strahu zbežali na Ravne, so jih izpustili. Medtem je skupina oficirjev z daljnogledi pregledovala zaselke in strmo pogorje. In že so zapeli topovi in pričeli bruhati granate v Ravne, v strme čavenske bregove gor pod vrh Kuclja, kjer so pač opazili premikajoče se postave.

Kolona, ki se je spustila s Cola v dolino, je zasedla vso srednjo Vipavsko. Okoli desete ure je prispela v Kamnje. Župnik Viktorin Stanič se je pravkar odpravljal v cerkev. Nemška patrolja ga je zajela in vrgla na avtoblindo, da jim bo kažipot in po potrebi, če bi jih partizani napadli, strelovod. Tudi tu so se Nemci razleteli po hišah, župnik pa je stal na avtoblindi, zbeگان in zavzet. Zazvonilo je k veliki maši. „Mašo imam zdaj ob enajsti uri, pustite me!“ je zaklical poveljniku. Ta se je ozrl na gruče žensk in otrok, ki so se plašni in boječ vsipali v cerkev. „Pojdite,“ mu je mignil, „storite svojo dolžnost!“ Župnik Stanič je vzradoščen skočil z vozila in odhitel v cerkev. Bil je zvon sv. Mihaela nadangela, ki ga je rešil.

Križev pot primorskih duhovnikov

27. 9. 1943 — Ob sedmih zjutraj se je iztekla policijska ura. Tedaj so zazvonili zvonovi vseh vipavskih cerkva: slovesno je zvonilo v Ajdovščini in v Šturjah; praznično veselo so jim odpevali zvonovi v Vipavi, na Planini v Lokavcu, v Štomažu; visoko pod nebo je kipelo zvonjenje v Sv. Križu, v Velikih Žabljah, v Kamnjah. Vsi vipavski zvonovi, od Ozeljana do Lozic, od Cola do Štanjela, so slovesno zvonili, ali njihovo zvonjenje se je hipno prelilo v turbobno brnenje in je izzvenelo v jok. Jokali so vipavski zvonovi mnogim in poslednje slovo, premnogim za odhodnico v robstvo, vsem v tolažbo in pogum.

Ponoči se je dogodilo nekaj usodnega. Medtem ko so domačini počivali za zaklenjenimi durmi, so Nemci pod zaščito policijske ure izvršili velikopotezne premike svojih oboroženih sil.

Nemško poveljstvo je izdelalo dobro premišljen načrt, kako si zagotoviti ohlast nad Jadranskim Primorjem in Slovenijo, ki sta tvorili vzhodni bok Italije, kjer so divjali vroči boji med Kesselringovimi armadami in zavezniškimi silami. Nemška ofenziva bi morala zajeti v prvem obdobju Primorsko, v drugem Istro in Dalmacijo in v tretjem osredno Slovenijo. Zato so vrgli v Julijsko krajino ves II. tankovski korpus, v katerem so se odlikovale 71. pehotna divizija, ki je deloma prišla na Goriško že prve dni septembra,

in SS-oklopni diviziji „Adolf Hitler“ in „Hermann Goering“.

Široko zasnovana nemška čistka je merila na to, da docela iztrebi partizanstvo in zlomi v prebivalstvu sleherno misel na oborožen upor. Redna vojska, predvsem oklopne sile, so prejele nalog, naj uničijo partizanske oddelke in pobijejo vse moške, ki jih najdejo z orožjem v roki; SS-ovski kazenski oddelki pa ukaz, naj izrujejo v civilnem prebivalstvu duh upora in vstaje s požigi, ropom in odgonom v internacijo vseh vojaško sposobnih moških.

Nemška redna vojska je načrtno vrgla v boj svoje sile in vkljub junaškemu odporu domačih borcev zasedla vse Slovensko Primorje in Istro, in v prvi vrsti Vipavsko dolino, kjer sta imeli svoj sedež vojaško poveljstvo in politično vodstvo osvobodilnega gibanja. Neposredno za redno vojsko so se pomikali strahovalni oddelki elitne SS-ovske divizije „Hermann Goering“, ki so v noči od nedelje na ponedeljek preplavili vso deželo. SS-ovske tolpe so sestavljali v veliki meri nedoletni fantje, nabito prežeti z nacističnim duhom, oholi in podivjani.

Nacistična ideologija — Weltanschauung — o nadvrednosti nemškega plemena in o podrejeni hlapčevski vlogi vseh drugih narodov je prepojila te mladostnike z opojno zavestjo nemške veličine. Zamorila jim je vsak čut za človeško dostojanstvo pripadnikov drugih narodov in vsak smisel za enakopravnost, svobodo, resnico in pravico. Hitler jim je bil bog, nemški rajh najvišji življenjski ideal, zmaga nemškega orožja zadnji in vrhovni cilj. SS-ovci so se smatrali za zakonite izvrševalce nemške

justice pri upostavljanju novega reda in za železno pest graditeljev nemške nadoblasti v svetu. Ker pa je ta nadoblast odvisela od dokončne zmage, so si hoteli zmago izbojevati čimprej in čimbolj temeljito. Najkrajša pot do zmage je bila po njihovem pot nasilja, najgloblja vsebina nasilja pa neusmiljenost in okrutnost. Zato so bili SS-ovci brezsrčni in krvoločni nasilniki.

Bolj kot prodora nemških armad smo se vsi bali SS-ovskih uničevalnih oddelkov, ki so drveli iz kraja v kraj, požigali domove, ropali in plenili, streljali bežeče, odvajali moške in ženske na prisilno delo v Nemčijo.

Ganljivo so peli v mlado septembrsko jutro vipavski zvonovi in njihov glas je budil v srcih strah in tesnobo, kot da bi srca podzavestno čutila, da je napočila ura neizprosne božje sodbe, dan božje pravice, ko Bog v eni uri kaznuje grehe stoletij.

*

„Nadangel sv. Mihael! Brani nas v boju zoper moči teme!“ je molil ob vstopu v cerkev kamenjski župnik Viktorin Stanič. Komaj je pokleknil, že so za njegovim hrbtom zadoneli težki vojaški škornji. „Komm her! — Sem pridi!“ sta rjavela dva SS-ovca. Zmeden je vstal in zagledal še druge nemške vojake, ki so z v naprej naperjenimi puškami stopali k spovednicam in v zakristijo, kot bi iskali skrivačev. Prijeli so ga in pahnili k izhodu. Pred cerkvijo je bilo vse živo. Z desne in z leve so Nemci vlačili moške, jih odurno brcali in suvali s kopiti pušk in brzostrelk. Ženske so obupno kričale, otroci vreščali. Oster nemški ukaz, nekaj rezkih nemških klicev, krepki sunki v hrbet —

in vrsta pobranih moških je odkorakala navzdol proti Potočam.

Zadnji v vrsti odgnancev je stopal župnik. „Le zakaj so nas pobrali?“ se je spraševal. „Smo talci? Nas bodo pobili?“ Vse je prišlo tako strahovito hitro, da se sploh ni zanašel. Pred njim so stopali moški, začudeni in prepadeni. Nekje je gorela hiša, drugod je črn oblak dima ovijal domačijo, potegnil je veter in izza visoke strehe so švigali ognjeni zublji pod nebo.

Na Brjah so župnika Viktorina ločili od drugih sotrpinov in ga postavili k zidu. Pred njim je stal vojak in si čistil puško. „Puško si izčisti, nato me počil!“ si je mislil. Od hišnega vogala ga je opazoval deček. „Gospod župnik!“ mu je zaklical. „Z vami bo kot z mojim očetom.“ — „So ga ustrelili?“ je grenko vprašal. „Ne! Tu ob zidu je stal kot vi, nato so ga odpeljali s seboj. Danes se je vrnil domov.“ Če bi angel spregovoril, bi mu ne vtil lepše tolažbe v srce.

Viktorina je hudo zeblo, saj so ga pobrali le v talarju, brez suknje in klobuka. A že so Nemci prignali novo skupino ujetnikov, pahnili mednje prezeblega župnika in vse odvedli proti Rihemberku. Tu se mu je posrečilo obvestiti o svojem zajetju strica Josipa štrancarja, ondotnega župnika, ki mu je takoj poslal suknjo in nekaj denarja.

*

„Kristus križani, usmili se!“ je vzkliknila mati kriškega župnika Andreja Simčiča, ko je skozi dvoriščna vrata vdrlo krdelo SS-ovcev v župnišče. Dva sta planila v pisarno in po-

grabila župnika, drugi so se razlezli po hiši, prevrgli vse kote, preiskali tudi kurnik. „Komm mit — Z nami!“ so klicali župniku. „Zbogom, mama!“ je zaklical, a pahnili so ga skozi vrata v gručo moških, ki so jih v onem hipu tirali tam mimo proti trgu.

Na trgu je bilo zbirališče nasilno pobranih moških. Vlačili so jih z vseh strani. Tesno ob hišah so stale gruče žensk, ki so jokale. Nekaterne so držale v rokah cule ali nahrbtnike, ki so jih skušale izročiti svojem, toda remški stražniki so jih s puškinimi kopiti in z grobimi sunki pehali proč.

Poveljnik je na kratko nekaj ukazal. Vojaki so uvrščali zajete v vrsto po štiri in že je dolga skupina novodobnih sužnjev odkorakala proti Ajdovščini. Za njimi so stezale roke mater in žena, na vse grlo so klicale njihova imena, dokler jim ni glas zarl v glasnem joku.

*

„Sv. Janez Krstnik, ajdovski neleški priprošnjik, reši nas!“ je prosil kleče pred glavnim oltarjem ajdovski župnik Dušan Bratina. Zunaj je divje hrumelo in ropotalo. Zdaj je grmel mimo tank, zdaj oklopni avtomobil ali kamion, tu je počila puška in tam je odjeknilo ostro nemško povelje. Iz Lokavca, s Planine, z Ustja, s Cola in od vipavske strani so dohajale skupine jetnikov, trdnih možakov in fantov, pa tudi betežnih starčkov in mladostnikov, še skoro ctrok. Neusmiljeno so nad njimi padala kopita in brce in vso pot so jih strahovali z grožnjami in obdelovali s psovkami.

„Kaj naj storim, o Bog?“ je prosil razsvetljenja župnik Bratina. „O Marija svetogorska! Kaj naj storim?“

Pred tremi dnevi, ko so ob splošnem pobegu vsi Ajdovci zapustili vas, je tudi sam odšel in odnesel svetogorsko podobo Matere božje. Vrhovčevi na Gradišču so jo z veseljem sprejeli v varstvo. Postavili so jo na z belim prtom prekriti kosem, jo zasuli s cvetjem in obdali z lučkami. Lulikova hiša je bila nepretrgoma polna ljudi, ki so izmenoma prihajali častit svetogorsko Kraljico, ki je kot begunka prišla v goste v skromni kmečki dom. A zdaj so se SS-ovci razpršili po vaseh in naseljih. Nič jim ni sveto. Povsod jok in groza. Le kdo se jim upa upirati? Svetogorska podoba ni več varna na Gradišču, bolj varna bo tu v ajdovski cerkvi. „Porjjo moram!“ je zvenelo župniku v duši. „Pa jo prenesem srečno, ko vsepovsod mrgoli nemških vojakov? Marija me bo vodila!“

Vstal je, se priporočil Jezusu v tabernaklju in jo ubral čez polje. Srečno se je prebil na Gradišče. Nikjer ni srečal žive duše, vsi so tičali doma, tišina, kot pred grozečo nevihto. Pri Vrhovčevih je bilo vse natrpano ljudi, ki so klečali pred čudodelno Marijino podobo. Župnik Bratina je pokleknil in počastil nebeško Kraljico. Nato je vstal in rekel: „Nemci vdirajo v hiše. Marijina podoba ni tu več varna. Odneseš jo spet v ajdovsko cerkev. Prosite Marijo, naj me srečno vodi!“ Razmaknil je nageljne in sveče, dvignil je milostno podobo in z njo blagoslovil kličeeče. Zatem je ogrnil podobo s papirnatim zavojem in si jo nadel na ramena. Ljudje so se spoštljivo odmaknili, se klanjali in pokriževali, župnik pa je odšel, sam, čisto sam, z Marijino podobo na hrbtu in vročo molitvijo v duši proti Ajdovščini.

„Svetogorska Kraljica!“ je molil. „Reši sebe, reši mene! Poslala si angele, da so nazareško hišico odnesli na varno na Trsat in v Loreto, pošljí spet angela, da me spremlja na poti do Ajdovščine.“

Bolj ko se je bližal Ajdovščini, bolj ga je skrbelo. Cesta pred Ajdovščino je služila za parkirni prostor: Vsa je bila zasedena s kamioni, tanki in vozili vseh vrst. Nemci so šli na čistko, vozila pa so tja natlačili. „Marija, varuj me!“ je molil gospod Dušan in stopal mimo tankov in avtomobilov. Tu pa tam ga je nemški stražar začudeno pogledal in ga molče pustil dalje. V duši mu je pelo: „Stopal boš čez gada in modrasa, z nego teptal leva in zmaja“ (Ps 90, 13).

Že je prišel do cerkve, že je hotel zapeti Magnificat, ko zadoni ukaz: „Halt! — Stoj!“ Pred njim stoji Nmec in mu moli naproti strojnico. Župnik obstane kot ukopan. Vztrepeče in silna grenkoba mu zalije dušo. Pokaže na podobo in reče: „Dovolite, da jo odnesem v cerkev. Marijina podoba je!“ — „Pokaži, kaj nosiš!“ Župnik odgrne podobo, Nmec povesi orožje in pogleda podobo: oči se mu ustavijo na Detetu Jezuščku, ki tako prisrčno steza ročice, in mu nato splavajo na Marijino obličje, tako milo v materinski sreči. Vojak je kot omamljen. „Pojdite!“ pravi, „nesite jo v cerkev, a vrnite se takoj!“

Župnik je odhitel ves srečen v cerkev in odložil podobo na varni kotiček v zakristiji. Nemci so zunaj restrpno kričali: „Sofort! Heraus! — Takoj! Ven!“ še z bombami mi zasujejo cerkev, se je stresel in brž stopil na plan.

(Bo še)

Buenos Aires

V SPOMIN PADLIM JUNAKOM

Letos obhajamo dvajsetletnico pokolja slovenske narodne vojske. Boleč je ta spomin, pa je potrebno, da ga ohranjamo in obujemo iz leta v leto, iz roda v rod, da nam ta spomin vžge novih moči in novega zagona za rešitev domovine iz komunističnega tiranstva.

Vsi zavedni Slovenci po vsem svetu se pripravljajo, da se na primeren način spomnijo ogromnih žrtev, ki so jih naši borci položili na oltar domovine.

Tudi Slovenci v Argentini bodo izpolnili svojo narodno dolžnost. V Buenos Airesu je vzela pobudo za spominske proslave v svoje roke naša reprezentančna organizacija Zedinjena Slovenija, ki bo bodisi sama bodisi s sodelovanjem raznih organizacij in posameznikov počastila spomin padlih junakov.

V sklopu teh spominskih dejanj spada tudi odkritje pomnika našim padlim borcem, kar bo pripravil „Odbor za spominsko ploščo padlim borcem“, ki ga je že lansko leto priklicalo v življenje Društvo slovenskih protikomunističnih borcev. Pomnik bo na častnem mestu v Slovenski hiši, kar je z veseljem dovolil direktor slovenskih dušnih pastirjev č. g. Anton Orehar.

„Odbor za spominsko ploščo“ je povabil slovenske umetnike, da sodelujejo pri izdelavi načrtov za ploščo in nje besedilu. Ta odbor je dne 23. januarja t. l. po pregledu vseh pismenih in ustnih predlogov in ponudb soglasno sklenil, da poveri izdelavo pomnika akademskemu kiparju g. Francetu Ahčinu, sestavo besedila pa pesniku g. dr. Tinetu Debeljaku. K točni določitvi prostora, kje bo pomnik stal, bo pritegnjen tudi arhitekt g. Marijan Eiletz, ki je izvršil načrte za Slovensko hišo.

Gotovo je želja vseh svobodoljubnih in demokratičnih Slovencev, da bi imele vse spominske proslave letos kar najbolj svečan značaj in da bi se izvršile v bratski slogi in edinosti z vzvišenim ciljem: izraziti globoko hvaležnost padlim borcem. Vse malenkostne razprtije morajo ob tej priložnosti stopiti v stran. To zahtevajo od nas naši mrtvi junaki.

Bogomil Pregelj,
predsednik „Odbora za spominsko
ploščo padlim borcem“

† Franc Kovačič

Zopet je posegla smrt v naše vrste. To pot si je izbrala 43-letnega Franca Kovačiča iz Palomarja. Pokopal ga je g. Jože Guštin na moronskem pokopališču 11. januarja t. l.

Pokojni Kovačič je bil doma iz Maharovca pri Št. Jerneju na Dolenjskem, iz znane Matjacove družine. Doba revolucije ga je doletela ravno v mladeniški dobi. Videl je, kako so partizani pričeli voditi najboljše in najbolj vidne može na zaslišanja, od koder ni bilo povratka. Takoj s prvimi borci je prijel za orožje in se pridružil legionarjem pok. Milana Kranjca. Po italijanskem razpadu je služil pri domobrancih vse do konca. Spadal je k podgorjanskim četam oziroma pod novomeški polk, ki je bil, kot znano, ves puščen v domovini. Doživel je usodo skrivačev ter se končno prebil v Trst. Od tod se je še enkrat vrnil v domovino iskat svojo zaročenko. Do odhoda v Argentino je ostal v Trstu, kjer si je znal poiskati skromnih sredstev za preživljanje. Prijel je za vsako delo ter si s pridnostjo pri gradbeni stroki kmalu postavil lep dom v bližnji Palomarja. Kot človek, ki se ne ustavi in vse poizkusi, se je lotil mesarske obrti in postavil pri hiši lepo moderno opremljeno mesarsko prodajalno.

Zapušča vdovo gospo Hildo in tri nedoletne sinove, katerim vsem izrekamo globoko sožalje ob težki izgubi, ki jih je zadel.

Kovačiču, idealistu in zavednemu Slovincu-domobrancu, pa naj bo lahka argentinska zemlja.

† L a d o L e m p l

Slovensko izseljensko skupnost v Clevelandu je v novembru zadel hud udarec. Po daljši in težki bolezni je previden s sv. zakramenti za umirajoče umrl znani slovenski glasbenik, pevovodja slovenska društva Korotan Lado Lempl.

Pok Lado Lempl je bil po poklicu organist. Pred vojno je to službo opravljal pri mestni župniji sv. Lovrenca v Brežicah. Za glasbo in petje je ves živel. Zato je vse svoje velike glasbene sposobnosti posvetil širjenju slovenske cerkvene in narodne ter umetne pesmi. Njegov cerkveni zbor v Brežicah je bil pred vojno najboljši slovenski podeželski cerkveni zbor na štajerskem. V Brežicah je ustanovil tudi mešani pevski zbor pri tamočnjem prosvetnem društvu.

Poleg vodstva cerkvenega pevskega zbora in zbora pri prosvetnem društvu je opravljal tajniške posle tudi pri brežiški Ljudski posojilnici.

Kot odločen protikomunist je leta 1945 odšel v begunstvo. Iz Koroške je prišel v Italijo ter je begunska leta preživel v taboriščih Monigo, Servigliano in Senigallia. Po prihodu leta 1948 v Argentino je dobil zaposlitev pri Shellovi petrolejski družbi Diadema Argentina v Comodoro Rivadavia. Leta 1957 je prišel v ZDA. Najprej je služboval kot organist v Sheyboganu, l. 1959 je prišel v Parmo, odkoder se je preselil l. 1961 v Cleveland. Njegova smrt je za slovensko glasbeno življenje in pevsko kulturo v Clevelandu velika izguba. Pa ne samo za pevce, ampak tudi za vso slovensko izseljensko skupnost, kajti pok Lado Lempl je bil človek izredne srčne kulture, mož poštenjak, človek zvestobe, požrtvovalnosti in dobrote. Vsi, ki so ga poznali, ga bodo ohranili v najlepšem spominu. Naj počiva v miru v ameriški zemlji.

DSPB Buenos Aires s ponosom sporoča vsem članom in rojakom, da je njegov član č. g. Leopold Zajec, sedaj kurat pri argentinskem vojaškem letalstvu, prejel ob koncu leta 1964 odlikovanje „Al mejor compañero“ (najboljšemu tovarišu) od svojih nadrejenih. Prvič se je zgodilo, da je takšno odlikovanje prejel kurat in prvič tudi, da je naš rojak. — Soborcu č. g. Poldetu iskreno čestita *DSPB Buenos Aires*.

Starešinstvo DSPB je na seji dne 27. decembra v Moronu, z ozirom na daljšo službeno odsotnost gospodarskega načelnika g. F. Šturma pritegnilo v odbor člana g. R. Brasa, ki vrši poljnoveljavno vse posle gosp. načelstva. Prednje sporočamo članstvu, da more izpolniti članske obveznosti do društva.

G. R. Bras je v tem svojstvu tudi član pripravljalnega odbora za vzidavo spominske plošče v Slovenski kapeli.

V Buenos Airesu je umrla ga. Pavla Berlot, mati soborca Viktorja in padlega Božota. — Naj počiva v miru, svojcem naše iskreno sožalje.

V začetku februarja bodo poverjeniki *DSPB*, Vestnika in drugi rojaki, ki so se prostovoljno ponudili, prejeli nabiralne pole za postavitve pomnika padlim borcem v Slovenski hiši. Ne dvomimo, da bo uspeh te nabirke uspešen, ne samo v finančnem pogledu, ampak tudi v hitrosti zaključenja. Zato lepo prosimo vse nabiralce, da z akcijo čim prej začno. — Vsa navodila bodo prejeli v tedenskih glasilih.

Cleveland

Krajevni odbor Društva slovenskih protikomunističnih borcev v Clevelandu je priredil na Štefanovo v dvorani na Holmes Ave. v Collinwoodu slovensko štefanovanje. Z njim je društvo hotelo združiti prijetno s koristnim. Za vse udeležence je bila pripravljena večerja, med njo je igral na Hammond orgle znani virtuozi Franc Mišmaš, pevci Ivana Riglerja so zapeli več slovenskih božičnih narodnih pesmi, nato so pa godci Veseli mornarji igrali za zabavo in ples. Prireditve so se udeležili poleg protikomunističnih borcev na čelu s predsednikom ZDSPB pisateljem Karlom Mauserjem tudi drugi rojaki. Navzoči pa so bili tudi: dr. Miha Krek, general Ivan Prezelj, Joseph Nemanič, predsednik Kranjske slovenske katoliške jednote (KSKJ), urednik Ameriške domovine profesor Vinko Lipovec. Goste je pozdravil predsednik *DSPB Cleveland* Miha Vrenko, krajši nagovor pa je imel tudi predsednik ZDSPB pisatelj Karel Mauser. Glavni del dobička prireditve je bil namenjen za domobranske invalide.

DSPB — Buenos Aires

Nadzorno načelstvo

Buenos Aires, 31. januarja 1965.

Nadzorno načelstvo DSPB v Argentini z ozirom na neki sestanek, ki naj bi se vršil 27. decembra 1964 v prostorih Slovenskega doma v San Justu, ugotavlja, da omenjeni sestanek ne more imeti nobene zveze z DSPB v Argentini, ker je starešinstvo DSPB sklenilo 7. novembra 1964 in objavilo sklic 8. rednega tabora (občnega zbora) za dan 21. marca 1965.

Niti starešinstvo niti nadzorno načelstvo nista prejela nobene zahteve v smislu člena 16 društvenih pravil.

Če se je kak sestanek vršil in bil izvoljen kak odbor, je to smatrati za disidentsko organizacijo.

Nadzorno načelstvo:

Janez Kralj l. r.

Maks Loh l. r.

P. S. Tretji član nadzornega načelstva France Krištof je na seji DSPB 31. januarja 1965 izjavil, da bo podal samostojno izjavo v tej zvezi.

Iz Uprave Vestnika: Vse naročnike po pošti lepo prosimo, da nakažejo naročnino za leto 1965 na naslov: Juan Kralj, Ramón Falcón 4158 (Suc. 7), Buenos Aires, vse člane DSPB pa, da isto poravnajo pri svojih poverjenikih odn. osebno. Naročnike v inozemstvu opozarjamo, naj ne pošiljajo denarja v kuvertah, pač pa čeke odn. poravnajo naročnino pri krajevnih edinicah DSPB. — Vsi darovi za Tiskovni fond bodo z veseljem sprejeti spričo vedno večjih tiskarskih stroškov.

STAREŠINSTVO D. S. P. B. V ARGENTINI

sklicuje v smislu člena 16 društvenih pravil

OSMI REDNI TABOR

ki bo dne 21. marca ob 15. uri na Pristavi v Moronu

DNEVNI RED:

1. Otvoritev.
2. Branje in odobritev zapisnikov 7. rednega tabora in izrednega z dne 5. januarja 1964.
3. Poročilo starešinstva.
4. Poročilo nadzornega načelstva.
5. Volitve.
6. Društvena pravila.
7. Samostojni predlogi in slučajnosti.

V smislu člena 18 pravil je tabor sklepčen ob vsaki navzočnosti pol ure po času, ki je bil določen za pričetek tabora.

V smislu člena 8 pravil je za redno izvrševanje članskih pravic potrebno redno plačevanje članarine. Ker je vsled znanih okoliščin nemogoče v celoti postopati v smislu člena 11 pravil, daje starešinstvo s tem sklicanjem tabora članstvu daljši rok, da pravočasno izpolni svoje obveznosti, potrdi članstvo in se udeleži tabora z vsemi pravicami. Iz istega razloga odpadejo osebna vabila na tabor.

Starešinstvo

Vsem članom v vednost: Ker je začetek 8. tabora ob 15 uri, bo sv. maša po končanem zborovanju, najkasneje ob 20. uri, ker kasneje — v smislu cerkvenih predpisov — se ne more opraviti.

Po sv. maši bo kratka spominska proslava naših žrtev.

Starešinstvo
D. S. P. B. - B. A.

Correo
Argentino
Suc. 7

TARIFA REDUCIDA
Concesión No. 6830

Propiedad Intelectual
No. 817.736
Ramón Falcón 4158, Bs. As.

Vestnik: es el Informativo de los Excombatientes anticomunistas
eslovenos; is the voice of Slovenian anticommunist veterans.